

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Навчально-науковий інститут економіки,
управління, права та інформаційних технологій
Кафедра економіки та публічного управління**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
Магістр

на тему: **«Впровадження міжнародної практики зміцнення довіри
громадян до органів місцевої влади в Україні»**

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою Зв'язки
з громадськістю спеціальності
281 Публічне управління та
адміністрування другого
(магістерського) рівня вищої
освіти групи 1
Туз Віктор Вікторович
Рецензент: Колосов Андрій
Миколайович

Полтава – 2025 року

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки, управління, права та
інформаційних технологій
Кафедра економіки та публічного управління

Освітньо-професійна програма Зв'язки з громадськістю
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Вікторія МЕДВІДЬ
22 вересня 2025 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Туза Віктора Вікторовича

1. Тема роботи: «Впровадження міжнародної практики зміцнення довіри громадян до органів місцевої влади в Україні», керівник роботи кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та публічного управління Шупта І. М.

Затверджено засіданням кафедри протокол № 5 від 22 вересня 2025 р.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 15 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи:

інформація з офіційних вебсайтів міських рад України;
інші інформаційні дані (нормативно-довідкова література, наукові джерела, Інтернет-джерела, власні спостереження автора)

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1. Теоретичні основи дослідження механізмів формування довіри громадськості до діяльності органів місцевої влади

Розділ 2. Аналіз рівня довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні в умовах війни

Розділ 3. Напрями зміцнення довіри до органів місцевої влади в Україні на основі впровадження міжнародної практики

5. Перелік графічного матеріалу: рисунки, графіки за темою та об'єктом дослідження

6. Дата видачі 22 вересня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи	22.10.24 – 24.10.24	виконано
2	Складання і затвердження розгорнутого плану та завдання на кваліфікаційну роботу	28.10.24 – 06.12.24	виконано
3	Опрацювання джерел інформації	23.12.24 – 24.01.25	виконано
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	17.02.25 – 28.03.25	виконано
5	Виконання теоретико-методологічного розділу роботи	31.03.25 – 16.05.25	виконано
6	Виконання дослідницько-аналітичного розділу роботи	02.06.25 – 04.07.25	виконано
7	Виконання проєктно-рекомендаційного розділу роботи	02.09.25 – 24.10.25	виконано
8	Оформлення тексту роботи	18.11.25 – 05.12.25	виконано
9	Нормоконтроль	08.12.25	виконано
10	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	08.12.25 – 12.12.25	виконано
11	Попередній захист роботи на кафедрі	15.12.25	виконано
12	Захист кваліфікаційної роботи	19-22.12.2025	

Здобувач вищої освіти

Віктор ТУЗ

Керівник роботи

Ірина ШУПТА

АНОТАЦІЯ

Туз Віктор Вікторович. Впровадження міжнародної практики зміцнення довіри громадян до органів місцевої влади в Україні. Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти Магістр за освітньою програмою Зв'язки з громадськістю спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування. Полтавський державний аграрний університет, Полтава, 2025.

Кваліфікаційну роботу присвячено розробці напрямів міжнародної практики зміцнення довіри громадян до органів місцевої влади в Україні.

Об'єктом дослідження є інструменти зміцнення довіри громадян до органів місцевої влади в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти зміцнення довіри громадян до органів місцевої влади в Україні.

У кваліфікаційній роботі проаналізовано основні наукові підходи до тлумачення понять «довіра», «недовіра». Встановлено, що через відсутність матеріального вираження, визначити її рівень практично неможливо. Науковці розглядають поняття «довіри» як певний поетапний ланцюг взаємодії між органом публічної влади (суб'єктом) та громадськістю (об'єктом). Це так звана «віра» громадськості в ефективне виконання органами влади своїх функцій, що призводить до бажаного результату. В дослідженні визначені та охарактеризовані основні типи довіри, в залежності від об'єкту дослідження.

З'ясовані основні етапи формування довіри громадськості до органів влади: формування довіри громадськості (суб'єктів влади) до органів публічної влади, дії органів влади, результат очікувань громадськості. На їх основі, визначені основні методи довіри до органів місцевої влади: переконання, доведення, підтвердження конкретними діями чи практикою.

Визначено, що Республіка Польща має високий рівень довіри громадськості до органів місцевої влади та значний досвід в забезпеченні принципів прозорості та відкритості в діяльності органів державної влади.

Це реалізується шляхом обов'язкового інформування громадськості, незалежно від наявності запитів чи звернень громадян, про основні результати їх діяльності, у тому числі поточної. Зокрема, окреслено основні заходи реалізації в Польщі програми «Приязна адміністрація» (2000 р.).

Проаналізовано рівень довіри громадськості до основних соціальних інститутів. Визначено, що глава держави – Президент України Володимир Зеленський, користується довірою українців, своїх громадян, про що свідчать результати соціологічних досліджень Центру Разумкова. Зокрема, Президенту України «повністю довіряють» – 17,3 % опитаних українців, «скоріш за все довіряють» – 40,2 %. Загальний баланс «довіри-недовіри» становить 22,4 %.

Проведено порівняльний аналіз рівня довіри до органів місцевого самоврядування в окремих містах України. Його аналіз свідчить, що такі міста як: Київ, Вінниця, Івано-Франківськ характеризуються високим рівнем довіри до органів місцевого самоврядування, який становить від 74 до 78 %. Високий рівень довіри громадськості до органів місцевого самоврядування підвищує в цих містах-лідерах легітимність управлінських рішень, стимулює активність громадськості та сприяє їх ефективній взаємодії з органами влади.

Обґрунтовані основні проблеми формування довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні. Вони полягають у відсутності принципу прозорості в діяльності органів місцевої влади, труднощах безперешкодного доступу до інформації, низькому рівні відповідальності перед громадськістю, нераціональному використанню бюджетних коштів, високому рівні корупції в країні. Окрім цього, важливе значення має історичний контекст «недовіри», який загострюється в кризові періоди для країни.

Запропоновано концептуальну схему формування довіри громадян до органів місцевого самоврядування в Україні, яка досить чітко ілюструє взаємозв'язок між основними компонентами прямого впливу на підвищення рівня довіри громадськості до органів місцевої влади в умовах продовження військових дій на території країни.

Ключовим її елементом являється створення механізму зворотного зв'язку, прозорості та відкритості, а також підвищення рівня професіоналізму посадових осіб органів місцевої влади.

Обґрунтовано напрями застосування досвіду публічного управління європейських держав (Польщі, Чехії, Словаччини, Хорватії, Боснії і Герцеговини), який складає цінні можливості для України в контексті її повоєнного відновлення.

Ключові слова: органи місцевої влади, довіра громадян, інформаційна відкритість, міжнародний досвід.

ANNOTATION

Victor Tuz. Implementation of international practices for strengthening citizens' trust in local authorities in Ukraine. Qualification work based on the rights of a manuscript.

Qualifying work for obtaining a higher education degree Master's degree in the Public Relations educational program, specialty 281 Public management and administration. Poltava State Agrarian University, Poltava, 2025.

The qualification work is devoted to the development of international practice directions for strengthening citizens' trust in local authorities in Ukraine.

The object of the study is the tools for strengthening citizens' trust in local authorities in Ukraine.

The subject of the study is the theoretical, methodological and practical aspects of strengthening citizens' trust in local authorities in Ukraine.

The qualification work analyzes the main scientific approaches to the interpretation of the concepts of «trust» and «distrust». It has been established that due to the lack of material expression, it is practically impossible to determine its level. Scientists consider the concept of «trust» as a certain stage-by-stage chain of interaction between a public authority (subject) and the public (object). This is the so-called «faith» of the public in the effective performance of their functions by government bodies, which leads to the desired result.

The study identifies and characterizes the main types of trust, depending on the object of the study: generalized, personal, and institutional.

The main stages of forming public trust in government bodies have been clarified: the formation of public trust (government entities) in public authorities, the actions of government bodies, the result of public expectations. Based on them, the main methods of trust in local authorities are identified: persuasion, proof, confirmation by specific actions or practices, etc.

It has been determined that the Republic of Poland has a high level of public trust in local authorities and significant experience in ensuring the principles of transparency and openness in the activities of state authorities. This is implemented by mandatory informing the public, regardless of the presence of requests or appeals from citizens, about the main results of their activities, including current ones. In particular, the main measures for implementing the «Friendly Administration» program in Poland (2000) are outlined.

The level of public trust in major social institutions has been analyzed. It has been determined that the head of state, President of Ukraine Volodymyr Zelensky, enjoys the trust of Ukrainians, his citizens, as evidenced by the results of sociological research by the Razumkov Center. In particular, 17,3 % of Ukrainians surveyed «fully trust» the President of Ukraine, 40,2 % «mostly trust» him. The overall balance of «trust-distrust» is 22, 4 %.

A comparative analysis of the level of trust in local government bodies in individual cities of Ukraine has been conducted. The analysis shows that such cities as Kyiv, Vinnytsia, Ivano-Frankivsk are characterized by a high level of trust in local government bodies, which ranges from 74 to 78 %. A high level of public trust in local governments increases the legitimacy of management decisions in these leading cities, stimulates public activity, and promotes their effective interaction with government authorities.

The main problems of building public trust in local authorities in Ukraine are substantiated.

They consist in the lack of the principle of transparency in the activities of local authorities, difficulties in unhindered access to information, low level of accountability to the public, irrational use of budget funds, and high level of corruption in the country. In addition, the historical context of «mistrust» is important, which is exacerbated during periods of crisis for the country.

A conceptual scheme for building citizens' trust in local government bodies in Ukraine is proposed, which quite clearly illustrates the relationship between the main components of direct influence on increasing the level of trust in the context of continued military operations on the territory of the country. Its key element is the creation of a feedback mechanism, transparency and openness, as well as increasing the level of professionalism of local government officials.

The directions for applying the experience of public administration of European states (Poland, the Czech Republic, Slovakia, Croatia, Bosnia and Herzegovina) are substantiated, which constitutes valuable opportunities for Ukraine in the context of its post-war recovery.

Keywords: local authorities, citizen trust, information openness, international experience.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1. Шупта І. М., Туз В. В. Довіра до органів влади в умовах війни Україні. *Місьцеве самоврядування в Україні та світі: теорія і практика* : збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (5 листопада 2025 р., м. Полтава), С. 182 – 184.

2. Туз В. В. Теоретичні підходи до розуміння поняття «довіра». *Територія науки : збірник матеріалів наукових досліджень молодих учених [кафедри економіки та публічного управління] Полтавського державного аграрного університету* (Полтава, жовтень 2025 р.). С. 20 – 23.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ.....	14
1.1. Теоретико-методологічні підходи до аналізу поняття «довіра».	14
1.2. Зарубіжний досвід впровадження міжнародної практики зміцнення довіри громадян до органів місцевої влади	21
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РІВНЯ ДОВІРИ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	29
2.1. Аналіз динаміки рівня довіри громадян до органів місцевої влади в Україні.....	29
2.2. Основні проблеми налагодження довіри громадян до органів місцевої влади в Україні під час війни	39
Висновки до розділу 2.....	45
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ДОВІРИ ДО ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПРАКТИКИ.....	47
3.1. Напрями зміцнення довіри до органів місцевої влади в Україні.....	47
3.2. Шляхи зміцнення довіри громадян до органів місцевої влади в Україні на основі впровадження міжнародної практики	53
Висновки до розділу 3.....	59
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ.....	71

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У відповідності до, у Конституції України [37, ст. 19], закріпленого спеціально-дозвільний принцип, який говорить, що діяльність органів публічної влади повинна здійснюватися лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачений в Конституції України та низці основних її законів. Так, стаття 34 Основного Закону України [37, ст. 4] гарантує право кожному її громадянину на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір [4].

Актуальною вимогою сучасного цивілізаційного етапу розвитку кожної інституцій держави, є встановлення у її нормативно-правових документах спеціальних положень, які зобов'язуватимуть органи державної влади та органи місцевого самоврядування здійснювати свою діяльність на принципах прозорості, відкритості та гласності.

Поняття «довіри» є предметом дослідження не лише в публічному управлінні, а й таких наук, як філософія, політологія, соціологія, економіка, юриспруденція тощо. Це свідчить про міждисциплінарність їх розуміння. Серед вітчизняних науковців вагоме місце належить таким науковцям: І. Лопушинському [1], Н. Перепелиця [6], Д. Докторовій [5], М Остапенко [14], М. Бунгеа [14]. Проблеми рівня довіри до органів державної влади в умовах війни в Україні висвітлені в працях: І. Шупти [399], Т. Новаченка [15], Г. Андрущенко [7] та інші.

Теоретико-методологічні основи визначення поняття «довіра» являються предметом дослідження не лише державних службовців, а й філософів, політологів, соціологів, економістів, юристів тощо. Досить широко воно висвітлюється у працях зарубіжних дослідників: Вівшанта, Кауфмана, К. Гуда, Ж. Зіллер, С. Марієна [32]. Основні проблеми виміру довіри розглядаються у працях А. Кузьмича [39] та О. Кузьмича [39].

Аналіз наукових досліджень з проблем формування механізмів довіри громадськості до органів публічної влади дозволяє стверджувати, що досліджувана проблематика дотепер розглядається недостатньо та потребує подальшого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими темами. Кваліфікаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт ПДАУ за темою: «Формування ефективної системи публічного управління в Україні» (номер державної реєстрації 01170003104).

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є вивчення міжнародної практики зміцнення довіри громадян до органів місцевої влади та можливі напрямки їх реалізації в Україні. Відповідно до мети дослідження в кваліфікаційній роботі поставлено до всебічного вивчення та аналізу наступні завдання:

- з'ясувати теоретико-методологічні підходи до аналізу понять «довіра», «недовіра»;
- охарактеризувати зарубіжний досвід впровадження міжнародної практики зміцнення довіри громадян до органів місцевої влади;
- дослідити рівень довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні в умовах війни;
- визначити основні проблеми налагодження довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні під час військового стану;
- дослідити рівень інформаційної відкритості міських рад України з громадськістю;
- визначити напрями зміцнення довіри до органів місцевої влади в Україні на основі впровадження міжнародної практики.
- обґрунтувати перспективні шляхи зміцнення довіри до органів місцевої влади в Україні на основі впровадження міжнародної практики.

Об'єктом дослідження є інструменти впровадження міжнародної практики зміцнення довіри громадян до органів місцевої влади в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти

впровадження міжнародної практики зміцнення довіри громадян до органів місцевої влади в Україні.

Методи дослідження. При дослідженні фундаментальних положень науковців щодо сутності понять «довіра» «недовіра» громадськості в діяльності органів місцевої влади, у тому числі зарубіжних, використано історичний метод узагальнення. Існуючі інструменти, які забезпечують реалізацію принципів провадження міжнародної практики зміцнення довіри громадян до органів місцевої влади в Україні досліджено з допомогою методів аналізу та синтезу. Метод спостереження сприяв моніторингу рівня довіри громадян до органів місцевої влади в Україні. При оцінці відкритості міських рад в Україні використано метод аналізу.

Ефективне застосування системних і структурно-функціональних методів кваліфікаційної роботи дозволило сформулювати перспективні напрямки зміцнення довіри до органів місцевої влади в Україні на основі впровадження міжнародної практики.

Інформаційною базою дослідження є: наукові досягнення зарубіжних та вітчизняних вчених сфер публічного управління, психології у статей, монографій, збірників тез конференцій, періодичних видань; інформаційні дані з офіційних сайтів міських рад України [46; 47; 48; 49]; нормативно-правові акти, які регламентують забезпечення принципів відкритості та прозорості органів місцевого самоврядування [11; 37]; дані мережі Internet.

Елементи наукової новизни. Окремі положення і висновки кваліфікаційної роботи мають наукову і практичну цінність. До елементів наукової новизни можна віднести:

набуло подальшого розвитку:

- оцінка ефективності оцифрування управління на рівень довіри громадськості до органів місцевої влади;
- створення ефективної й прозорої системи управління в країні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання науково обґрунтованих теоретичних висновків кваліфікаційної

роботи та розробці практичних рекомендацій щодо впровадження міжнародної практики зміцнення довіри громадян до органів місцевої влади в Україні.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження за темою кваліфікаційної роботи оприлюднені у формі доповідей на конференціях.

Публікації. За результатами кваліфікаційної роботи прийнято участь та опубліковано тези:

– «Довіра до органів влади в умовах війни в Україні», які розміщені в збірнику матеріалів IV міжнародної науково-практичної конференції «Місьцеве самоврядування в Україні та світі: теорія і практика» (м. Полтава, 5 листопада 2025 року);

– «Теоретичні підходи до розуміння поняття довіра», які розміщені в збірнику матеріалів наукових досліджень молодих учених [кафедри економіки і публічного управління] Полтавського державного аграрного університету «Територія науки» (Полтава, 2025).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота викладена на 66 сторінках, складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел, що включає 52 найменування. Кваліфікаційна робота містить 8 таблиць, 10 рисунків, 7 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДОВІРИ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ

1.1. Теоретико-методологічні підходи до аналізу поняття «довіра»

Довіра громадськості до органів місцевої влади, яких вони обрали, являється базовою передумовою ефективного функціонування політичного механізму будь-якої країни. Англійською мовою поняття «довіра громадськості» звучить як «*trust*» чи «*confidence in power*». Вона поєднує громадськість із політичними інститутами та являється обов'язковим чинником економічного процвітання сучасної демократії [1], підвищуючи при цьому рівень легітимності та результативності функціонування органів влади.

В енциклопедичному словнику з державного управління поняття «довіра» [2, с. 173] трактується як: «відношення громадськості до органів державної влади, посадових осіб та результатів їх роботи». Вона виступає важливою складовою підвищення стійкості суспільства до невідворотних обставин чи подій. Довіра базується на принципах переконливості, впевненості громадян, їх вірі у відкритість органів місцевої влади, високий рівень їх надійності, компетентності, сумлінності, щирості тощо. Без належної реалізації виконання вище зазначених принципів, довіра громадян до інститутів політичної влади, результативне функціонування ліберально-демократичного режиму зводиться до нуля [3, с. 56 - 60].

Визначимо історичні основи тлумачення поняття «довіра». В політичній філософії досліджуване поняття вперше з'явилося одночасно у китайського філософа Конфуція та давньогрецького діяча Перікла. Зазначимо, що обидва представники, відносини, засновані на довірі, називали ознакою стабільної та процвітаючої держави.

Після цього, тісний зв'язок у політиці між свободою та довірою помітив давньогрецький учений Аристотель. Він визначав такі форми управління як

тиранія та олігархія як такі, що мають високий ступінь недовіри між органами влади та громадськістю. У своїх дослідженнях науковець визначив основні проблеми довіри. Адже, у рідній йому Греції, саме цей фактор довіри відіграв надзвичайно важливу роль. Торгівля та підприємництво, які з'явилися у той період, застосовували у своїй діяльності лише механізми засновані на довірі [2]. Вважалось, що вони мають змогу змінити соціальну структуру суспільства. У працях Е. Дюркгейма і Ф. Тьоніса впевненість в органах влади вводилась як основа виникнення соціальної єдності між особистостями, несхожим між собою [1].

Розглянемо тлумачення поняття «довіра громадян» сучасними діячами. Деякі з них під досліджуваним поняттям розуміють: «тимчасову оцінку щодо дій влади». Зокрема, І. Лопушинський [1] наголошує про можливу загрозу у довготривалій перспективі переростання тимчасових подій чи дій влади у заперечення та незадоволення громадськості. Окрім цього, автор акцентує увагу на понятті «поріг довіри», трактуючи його як: «певний момент можливого переходу з «довіри громадськості» до їх «недовіри» [1].

Велику увагу науковець приділяє залежності поняття «довіра» від індивідуальних особливостей громадськості та їх досвіду спілкування. Наприклад, якщо міський голова, на слушні зауваження та побажання громадськості, реагуватиме лише обіцянками, рівень їх довіри до нього та інших органів місцевої влади зводиться до нуля.

Н. Соболева [4], як і Ф. Тьоніс, у своїх дослідженнях при визначення феномену «довіри» наголошують на такому понятті як «кредит довіри». Під ним, вони передбачають «існування певного континууму предметів і явищ дійсності, стосовно яких суб'єкт більшою або меншою мірою покладається не на власні думки й оцінки, а на чужі» [4]. При цьому соціологи обґрунтовують динамічний характер цього параметра довіри, оскільки «кредит довіри» може як підвищуватись (розширюватись), так і знижуватись (стискатись) або взагалі вичерпуватись (втратитись).

Домагатися довіри, на думку Н. Соболевої [4], можна завдяки таким методам як: переконання, доведення, підтвердження конкретними діями і практикою, тобто апелюючи раціональну сферу суб'єкта, або ж методами психологічного тиску, прямого чи опосередкованого навіювання, звертаючись до сфери підсвідомого.

Основним механізмом легітимації влади та формування довіри в суспільстві є інститут демократії та соціального захисту громадськості. Довіра може «обмінюватися» на лояльність, прихильність громадськості та виражатися шляхом їх участі у виборах, референдумах, демонстраційних підтримках влади тощо.

Починаючи із ХХ ст. феномен довіри являється об'єктом вивчення багатьох соціологів. З того часу сформувалися різні погляди щодо цього поняття [5, с. 50]. Зокрема, американський соціолог-політолог Ф. Фукуяма характеризує довіру як: «відчуття моральної, політичної та соціальної єдності, яка базується на основних цінностях суспільства» [6, с. 15]. Сучасний американський соціолог А. Селігмен, довірою називає компонент соціальних відносин з можливими відхиленнями від ролей, тобто при утворенні «відкритих просторів» ролей і очікувань від ролей [7]. На його думку, через отвори в системі, довіра має здатність проникати в соціальну взаємодію, коли не життєздатні, з тієї чи іншої причини, системно визначені очікування.

Науковиця Н. Перепелиця [6, с. 15] досліджуючи поняття «довіри» розглядала його: «як фактор політичного розвитку країни». На основі наукових праць американського соціолога Ф. Фукуяма, вона визначила існуючі теорії в соціальних і економічних науках поняття «довіри» як головної ознаки розвинутого суспільства. На її думку, «довіра» має розгалуженні та всеохоплюючі масштаби, оскільки притаманна відносинам як на рівні конкретних індивідуумів, так і у сферах управлінських та громадських інституцій тощо.

На її думку, поняття «довіра на держаному рівні» трактується як: «форма особливої організації відносин між громадськістю та органами публічної

влади» [6, с. 15]. Дослідниця сформулювала гіпотезу яким чином довіра може характеризуватися як інтегральний показник соціального капіталу та пов'язувати це з відображенням нею усієї сукупності неформальних норм міжособистісних дій. На її думку, високий рівень довіри громадськості до органів публічної влади сприяє ефективному функціонуванню багатьох сфер суспільного життя, зокрема: політики, економіки та права тощо. Вона вважає довіру складним феноменом та одним з найважливіших факторів визначення взаємодії усіх міжособистих, політичних або ж соціальних стосунків.

Д. Докторова [5, с. 50] під довірою розуміє соціальний зв'язок між індивідами та групами, інститутами тощо, які засновані або на їхньому досвіді, включали соціальний, життєвий або ж політичний), або на спостережуваних і стійких досить надійних рисах, які характеризують їхні дії та вчинки.

Поняття довіри до органів публічної влади є досить складним. Через відсутність матеріального вираження довіри, її визначення є практично неможливим. Довіру доцільно розглядати як певний поетапний ланцюг взаємодії між органом публічної влади (суб'єктом) та громадськістю (об'єктом). Їй притаманні наступні основні ланки (етапи) (рис. 1.1).

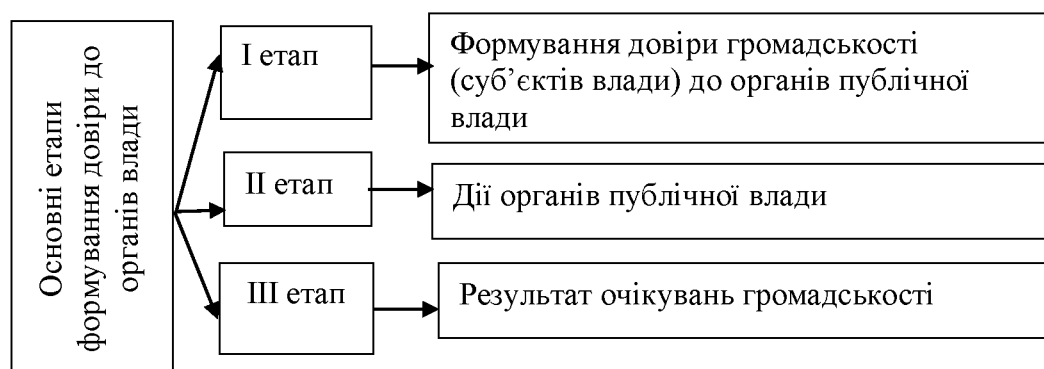

Рис. 1.1 Основні етапи формування довіри громадськості до органів влади

Джерело: сформовано автором на основі [8; 9]

Аналіз рис. 1.1 свідчить, що довіра – це так звана «віра» громадськості в ефективне виконання своїх функції органами влади, що призведе до бажаного

результату, навіть тоді, коли за цим процесом ніхто не спостерігає. Саме тому, поняття «довіри» ототожнюється з поняттями «віра», «впевненість», «прихильність», «надія» тощо.

Основні теорії виникнення довіри до органів влади загалом класифікуються як інституційної чи культурної. Так, згідно інституційної теорії, довіра до органів влади розглядається обумовлюється станом політичної системи в країні. Проте, у теоріях культури, довіра до влади походить від культурних, соціальних норм та звичаїв, а отже, є екзогенною. Науковці виділяють такі основні типи довіри: генералізована, особистісна або міжособистісна та інституційна (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Основні типи довіри за об'єктом її дослідження

Тип довіри	Її характеристика
Генералізована	В якості об'єкта довіри виступають інші люди в цілому
Особистісна або міжособистісна	Об'єктом є конкретна людина
Інституційна	Спрямована на інституційну структуру

Джерело: сформовано автором на основі

У зв'язку з особистим характером довіри у традиційному суспільстві, вона формується до інститутів безумовно. В сучасному суспільстві довіра існує переважно як безособове і функціональне ставлення, все більшу роль належить системній довіра, тобто довірі до самої соціальної системі, довірі абстрактним системам знання, системі експертних оцінок тощо.

Науковці акцентують увагу на таких типах довіри як традиційна та сучасна. На думку В. Ворони, різниця між цими типами довіри починається з визначення поняття традиційної та сучасної свідомості [8]. Науковець наводить наступні характерні риси традиційної і сучасної довіри: об'єкт довіри, підстава, колективістська спрямованість (VS), індивідуалістська спрямованість, часове відображення, ставлення до влади (рис. 1.2).

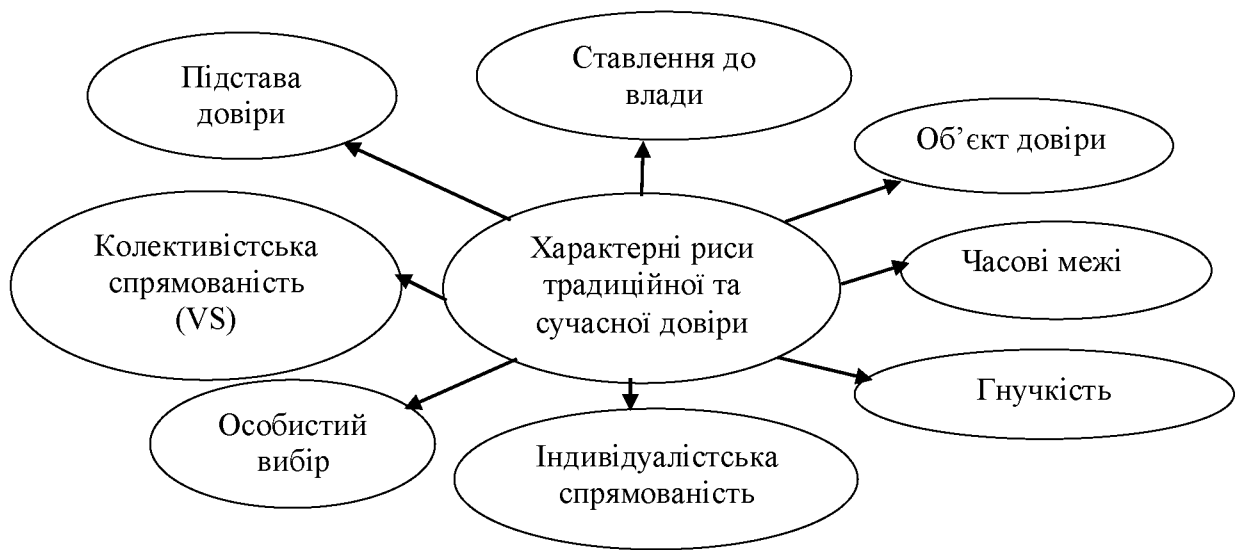

Рис. 1.2. Основні характерні риси традиційної і сучасної довіри

Джерело: побудовано автором на основі [8; 9]

Детальна характеристика основних рис таких типів довіри як традиційна та сучасна наведена в додатку А.

Залежно від наявних результатів діяльності, від задоволеності або незадоволеності реалізованою політикою, громадяни довіряють або не довіряють органам місцевої влади [9]. Згідно аналогії з типами політичної підтримки Д. Істона, організаційна політична довіра далі розділяється на певні компоненти: дифузна і сконцентрована довіра. Оцінку громадськістю роботи всієї політичної системи і режиму в цілому передбачає дифузна політична довіра. У свою чергу, сконцентрована політична довіра направлена на певні політичні інститути, такі як парламент або місцеві політичні сили. Іншими словами, зазначені компоненти організаційної політичної довіри можуть бути позначені як: «адресна підтримка» («специфічна підтримка») – задоволення результатами діяльності уряду та «дифузна підтримка» – ставлення громадськості [10].

Далі дослідження потребує роз'яснення поняття «довіра політична». Дане поняття значно ширше за поняття «довіра до політичних інститутів».

Основними його частинами є рівень довіри до членів політичних інститутів, загальний рівень довіри громадськості до політичного устрою, до державно-правового режиму держави чи до держави в цілому [11]. Тракткування довіри до політичних інститутів як правил гри базується на відповідності реальності очікуваним правилам функціонування (які відповідають цінностям і нормам політичної культури і моралі). Схематичне зображення довіри до політичних інститутів на мікрорівні представлена в додатку Б.

Науковці О. Вишняк [12] та Т. Стеценко [13] у своїх працях визначають поняття «ступеня» рівня довіри. На їх думку, вимір інституційної довіри з використанням таких питань, як наприклад: «Який ступінь Вашої довіри державним чи політичним інститутам?» з вербалізованою або невербалізованою порядковою рейтинговим градуванням містить грубі помилки. Зокрема, основним вважається те, що відповідачі соціологічних опитувань масштабного рівня, неоднозначно, досить по-різному тлумачать та розуміють сенс поняття «довіра» [14]. На думку О. Вишняка, більш тактовним є дослідження, які стосуються відношення громадян до основних ключових характеристик досліджуваного поняття, його усунення в повній мірі, яке в науковому просторі не має однозначного значення [12].

Отже, аналіз феномену «довіра» засвідчив той факт, що вона охоплює всі сфери життя. Нами розглянуто теоретичний аналіз різноманіття проявів довіри громадськості до органів публічної влади, який дозволив доповнити наявні типології довіри.

1.2. Зарубіжний досвід впровадження міжнародної практики зміцнення довіри громадян до органів місцевої влади

Протягом останнього десятиліття зростає роль громадянського суспільства. Цей процес відбувається поетапно, розпочинається наданням

інформації у формі консультацій та завершується ефективним діалогом чи партнерством [15].

Європейський Союз (далі ЄС) застосовує на практиці різноманітні документи присвячені зміцненню довіри, які мають як жорсткий так і м'який характер.

Основні засади громадської участі були сформульовані в Договорі про Європейський Союз [16] та Договорі про функціонування Європейського Союзу [17].

Ключовим джерелом потужної рушійної сили є Біла книга з питань європейського управління і Загальні принципи та мінімальні стандарти проведення консультацій між зацікавленими сторонами [14]. Встановлені, зазначеними вище документами, талони знайшли широке застосування в європейських інституціях та державах-членах ЄС.

Важливе значення у створенні чіткої правової бази щодо залучення громадськості до прийняття рішень належить Європейській ініціативі прозорості [15] та іншим нормативним актам та положенням.

Важливим елементом функціонування громадянського суспільства в ЄС і їх ефективній взаємодії є розвиток механізмів публічних консультацій між вищими органами ЄС та громадськими інституціями як однієї з форм комунікацій із громадськістю. Основною метою громадянського суспільства в ЄС являється вільне вираження громадської думки шляхом громадянського діалогу [18]. Воно проявляється у вигляді обговорень, дискусій чи дебатів. Кожна держава має право встановити найбільш належний формат документів, який буде сформований у відповідність із практикою та нормами системи правового впорядкування в державах та слугуватиме основою для реалізації комунікативної політики у дійсності [19].

Визначальним для України у сфері вдосконалення місцевого самоврядування виступає досвід Республіки Польща [19]. За експертними оцінками спеціалістів Ради Європи, саме ця країна у Центрально-Східній Європі успішно та активно втілила реформу місцевого самоврядування. Саме

Польщу можна вважати взірцем таких трансформацій [20, с. 56]. Процес реформування місцевого самоврядування в Польщі, який був спрямований на децентралізацію державної влади і розширення функцій місцевих органів в управлінні публічними справами місцевого значення, досягнув успішного результату [20]. Поділ функцій між різними сегментами як державних, так і муніципальних органів влади Республіки Польщі, а також передача низки державних функцій місцевому самоврядуванню відбувся саме в результаті впорядкування системи організаційної структури державного управління в країні та її територіальних основ [21].

На думку Д. Кальзоні: «мета, пробудження та активізація місцевої влади Республіки Польщі, опісля трансформації режиму, створеного в 1989 році, відноситься до однієї з найважливіших резолюцій, проголошувались з метою перебудови діючого правового устрою [20]. Структура місцевого самоврядування в Польщі трирівнева та включає гміни, повіти та воєводства (рис. 1.3).

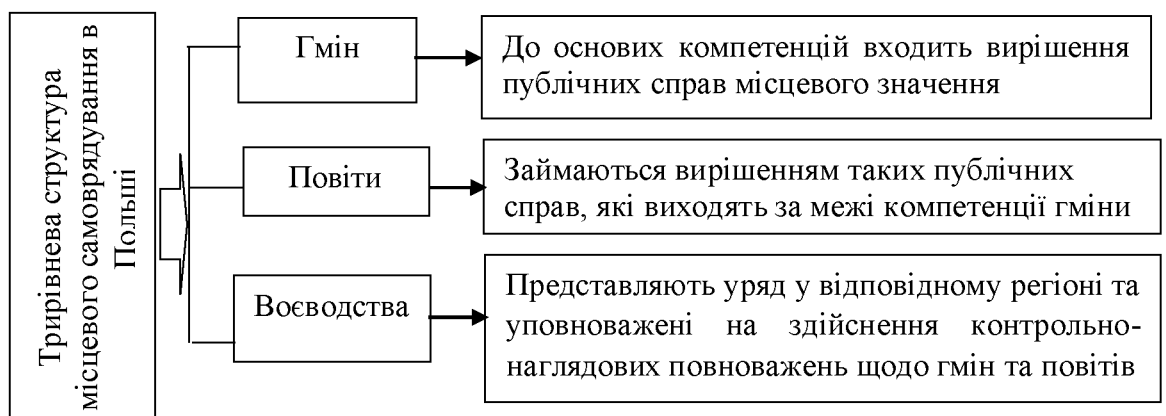

Рис. 1.3. Трирівнева структура місцевого самоврядування в Польщі

Джерело: [22]

Згідно рис. 1.3, в Польщі налічується 308 сільських повітів (округів) і 65 міських [23]. Кількість гмін (муніципалітетів) не змінилася. На регіональному рівні було створено 16 воєводств (областей). Середня кількість жителів в

кожному з них – 2,4 млн. осіб. Найбільша кількість жителів у таких польських воєводствах як Шльонське та Мазовецьке [23].

Польські науковці М. Пробош та П. Садура [24] (*пол. M. Probosz, P. Sadura*) зазначають, що в польських виданнях широко обговорюється питання щодо рівня громадської участі місцевих мешканців щодо управління місцевими справами. Поширеними формами напрямків залучення громадян є: інформування, консультації та співпраця.

Незважаючи на це, у модифікованій типології, зустрічаємо п'ять рівнів діяльності влади щодо розширення участі громадян: сходів участі, одностороннього інформування, збору інформації від жителів проведення консультацій, прийняття громадськістю рішень [22, с. 7 – 9] (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Основні рівні діяльності влади щодо розширення участі громадян в Республіці Польща

№ п/п	Основні рівні	Їх характеристика
1.	«Сходи участі» (пол. «drabiny partycypacji»)	Відсутність зв'язності органів влади та громадськості. Повна їх ізоляція.
2.	Одностороннє інформування	Надання місцевою владою громадянам точної і повної інформації про результати своєї діяльності, рішення, інвестиційні плани та проекти тощо.
3.	Збір інформації від громадськості	Потік інформування носить односторонній характер, інформація надходить від громадськості до органів місцевої влади.
4.	Проведення консультацій	Фундаментально якісна зміна взаємного спілкування. Зустріч громадськості з органами влади, які спільно визначають політичний порядок в країні.
5.	Прийняття громадськістю рішень, які реалізує місцева влада	Органи місцевої влади надають громадськості право на виділення частини міського бюджету з метою здійснення місцевого самоврядування.

Джерело: [22, с. 7 – 9]

Аналіз табл. 1.2 свідчить, що на першому рівні «сходах участі», громадяни Польщі можуть озвучувати свої вимоги, претензії чи пропозиції. Подавати їх можна у вигляді скарг. Проте, особи, які приймають рішення, їх не

розглядають. На інформаційних стендах з оголошеннями в органах влади розміщується інформація, доступ до якої в громадськості обмежений.

Другий рівень «однобічне інформування» характеризується високим рівнем підзвітності та інформування органи місцевої влади надають громадськості про результати своєї діяльності. При цьому вони використовують різні канали взаємодії: місцева преса, радіо, телебачення, веб-сайти, спеціальні рекламні проспекти та оголошення тощо [24]. Проте, приймаючи управлінські рішення, посадовці не зобов'язані налагоджувати зворотній зв'язок з громадськістю. Думка громадян про їх дії та наміри, їх не цікавить.

Третій рівень «збір інформації від громадськості» характеризує потік інформування одностороннього характеру. Інформацію подає громадськість до органів місцевої влади. Останні в свою чергу визначають спосіб її використання в своїй діяльності.

Четвертий рівень діяльності влади щодо розширення участі громадян в Республіці Польща носить назву «проведення консультацій». Він характеризується чітким механізмом їх проведення та передбачає фундаментально якісну зміну взаємного спілкування. Таким чином, відбувається зустріч представників обох сторін, які спільно визначають політичний порядок денний [24]. Після їх закінчення, організатори добре поінформовані про ставлення громадян до предмета розмови і мають повне право вирішувати, в якій мірі вони будуть керуватися власною думкою, діючи відповідно до інструкцій та діючого регламенту.

На останньому, найвищому рівні участі громадяни приймають рішення, яке реалізує влада самостійно [5]. Наприклад, органи місцевої влади можуть наділити громадськість правом виділити певну частину міського бюджету з метою здійснення самоврядування. При цьому, вони надають усю необхідну для прийняття рішення інформацію, формуючи таким чином основу для прийняття таких рішень.

Далі розглянемо результати анкетування, проведене польським Центром дослідження громадської думки (CBOS) на початку жовтня 2024 року. Опитування проводилося за змішаною методикою, репрезентативною особистою вибіркою повнолітніх мешканців Польщі та охопило більше тисячі людей. Його результати засвідчили, що порівнюючи, з останнім опитуванням, яке було проведено у вересні 2024 р., частка прихильників місцевої влади зменшилась на 2 %, натомість збільшилась частка противників на 1 % [26]. Байдуже ставлення до органів влади висловили 23 % опитаних місцевих мешканців. Відповідь «важко відповісти» обрали 4 % опитаних.

Оцінка рівня довіри до діяльності польського уряду у вересня 2025 р. не змінилася: 56 % громадян Польщі оцінюють її на «незадовільно», 32 % – на «добре», з відповіддю не визначитися – 12 % [27]. Результати досягнень економічної політики Кабінету Міністрів Польщі наступні: 62 % мешканців Польщі вважають, що вона не має реальної надії на покращення. Проте, 28 % вважають по-іншому, не визначились з відповіддю 10 % населення.

Незадоволення тим, що уряд до 2023 р. очолював Матеуш Моравецький, висловлювали 54 % опитаних [27]. Якщо провести аналіз таких даних з попередніми роками, то їх результати свідчать, про їх спад приблизно на 2 %. Схвалили таке рішення близько 29 %, що на 2 % менше, порівняно з минулими роками. Обрали відповідь «важко сказати» приблизно 17 % мешканців Польщі [24].

Високий рівень довіри до органів влади в Польщі мав десятий її президент Анджею Дуді (2015-2025 рр.), близько 51 %, мер Варшави Рафалу Тшасковський (41 %) та Шимон Головня – опозиційний політик, який має 40 % рівня довіри в громадськості. Колишній прем'єр міністр країни Матеуш Моравецький, разом з міністром оборони Польщі Маріушом Блащакком, згідно результатів цього анкетування посідали четверте місце (37 %) [25]. У рейтингу недовіри перше місце належить президенту правлячої партії Польщі «Право і справедливість» Ярослав Качинський (56 %), друге – лідеру опозиційної

«Громадянської платформи» і теперішньому прем'єру Дональду Туску (55 %), а на третьому – міністр юстиції Збігнев Зьобро (53 %).

Отже, Республіка Польща має високий рівень довіри громадськості до органів місцевої влади та значний досвід в забезпеченні принципів прозорості та відкритості в діяльності органів державної влади.

Висновки до розділу 1

1. Проаналізовано наукові твердження щодо тлумачення поняття «довіра». Встановлено, що через відсутність матеріального вираження, визначити її рівень практично неможливо. Науковці розглядають поняття «довіри» як певний поетапний ланцюг взаємодії між органом публічної влади (суб'єктом) та громадськістю (об'єктом). Це так звана «віра» громадськості в ефективне виконання органами влади своїх функцій, що призводить до бажаного результату. У зв'язку з цим, поняття «довіри» ототожнюється з поняттями «віра», «впевненість», «прихильність», «надія» тощо. В дослідженні визначені та охарактеризовані основні типи довіри, в залежності від об'єкту дослідження: генералізована, особистісна та інституційна.

2. З'ясовані основні етапи формування довіри громадськості до органів влади: формування довіри громадськості (суб'єктів влади) до органів публічної влади, дії органів влади, результат очікувань громадськості. На їх основі, визначені основні методи довіри до органів місцевої влади: переконання, доведення, підтвердження конкретними діями чи практикою тощо.

3. Обґрунтовано, що вирішальна роль відносно «довіри» громадськості до влади, легітимності її рішень належить відкритості та прозорості органів місцевого самоврядування. В їх діяльності, розуміння цих принципів є досить важливим. Відчуваючи високий рівень відкритості, громадяни автоматично переміщують це сприйняття на всі рівні публічної влади.

4. З'ясовані основні документи, які використовує Європейський Союз

з метою зміцнення довіри громадськості до органів влади. Зокрема, основні засади громадської участі були закладені в Договорі про Європейський Союз та Договорі про формування Європейського Союзу. Охарактеризоване основне джерело потужної рушійної сили – Білу книгу з питань європейського управління і Загальні принципи та мінімальні стандарти проведення консультацій між зацікавленими сторонами.

5. Встановлено, що Республіка Польща має високий рівень довіри громадськості до органів місцевої влади та значний досвід в забезпеченні принципів прозорості та відкритості в діяльності органів державної влади. Це реалізується шляхом обов'язкового інформування громадськості, незалежно від наявності запитів чи звернень громадян, про основні результати їх діяльності, у тому числі поточної. Зокрема, окреслено основні заходи реалізації в Польщі програми «Приязна адміністрація» (2000 р.). Встановлені основні рівні діяльності органів влади щодо розширення участі громадян: сходи участі, одностороннє інформування, збір інформації від жителів, проведення консультацій, прийняття громадськістю рішень, які реалізує місцева влада.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РІВНЯ ДОВІРИ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз динаміки рівня довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні в умовах війни

На сучасному етапі системи публічного управління та адміністрування, його детальний аналіз. Враховуючи той факт, що органи місцевої влади являються найближчим до громадян публічним органом державного управління, оцінка рівня довіри до них, в процесі його формування, має вирішальне значення.

Починаючи з 1991 р., тобто з моменту проголошення незалежності України, рівень довіри громадськості до органів місцевої влади систематично змінювався [29]. Такі коливання пояснюються тим, що обрані представники місцевої влади не завжди виправдовували «кредит довіри» своїх громадян, які на виборах віддали за них свої голоси.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну теж має вплив на рівень довіри до ключових інститутів держави, зокрема, і органів місцевої влади. Війна на території країни змусила українців переосмислити свою політичну позицію та політичні погляди. Зокрема, це стосується рівня довіри до національних і міжнародних структур, що вплинуло на громадське сприйняття цих інститутів, їх взаємодію в умовах надзвичайної ситуації в країні.

Незважаючи на продовження війни в Україні, довіра до місцевої влади, у порівнянні з усіма владними інституціями залишається досить стабільною. Вона переживає певні коливання як «відносні» падіння так і «стрімки» злети. В умовах війни, проведення виборів як основного інструменту демократії є неможливим [30]. Громадськість розуміє той факт, що їхній голос може залишитися непочутим.

У складних, для країни умовах, участь громадськості в механізмі ухвалення рішень являється не просто значним, а обов'язковим. Адже являє собою чи не єдиний напрямок нормалізації їх довіри, забезпечення підзвітності та відкритості органів влади та створення спільного розуміння сьогодення країни та її майбутнього. Тому залучення громадськості до ухвалення рішень завжди актуальне, незважаючи на війну в країні [31].

Для України характерним залишається той факт, що рівень довіри громадян до різних гілок влади має різні значення. Наприклад, зазвичай рівень довіри до органів місцевої влади вищий, порівняно з загальнодержавними органами. Це пояснюється тим, що більшість місцевих посадовців володіють реальним потенціалом щодо створення прямих комунікацій з громадськістю, які підлягають під їх керівництво [31].

У налагодженні прямого взаємозв'язку між державою та її громадянами органам місцевої влади в Україні належить ключова роль. Проте, існують проблеми державного рівня щодо залучення централізованих ресурсів (засобів), до яких відносяться: суверенітет держави та її територіальна недоторканість, формування єдиної правової бази, розробка основних принципів державної політики, їх ефективне втілення та інші (рис. 2.1):

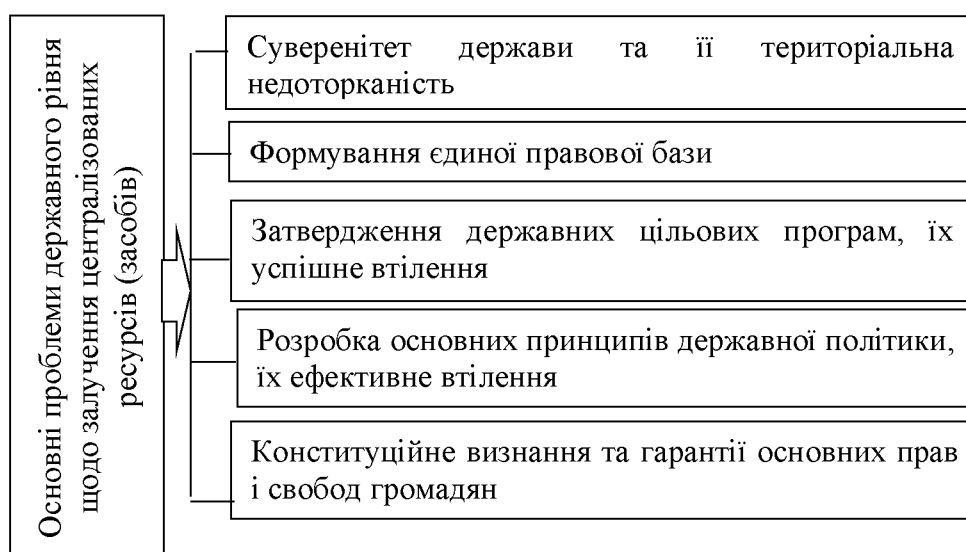

Рис. 2.1. Основні проблеми державного рівня щодо залучення централізованих ресурсів (засобів)

Джерело: сформовано автором на основі [32; 33]

Довіра громадськості до органів місцевої влади в Україні має базуватися на ефективно сформованому механізмі забезпечення підзвітності органів місцевої влади перед громадянами, що проживають на території, яка підлягає їхньому контролю та управлінню.

З метою розуміння природи соціально-політичних процесів, що мають місце в нашій країні, аналіз динаміки рівня довіри до політичних інститутів протягом періоду незалежності України є досить важливим. Українським центром економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова на початку 2025 року, зокрема з 28 лютого по 6 березня, проводились соціологічні опитування [48]. Це недержавний аналітичний центр, заснований в 1994 р., який проводить дослідження державної політики в багатьох сферах, зокрема: політиці, економіці тощо.

Анкетування здійснювалось методом face-to-face (укр. віч-на-віч). Географічна мапа опитування охопила місто Києві, інші міста та області України: Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецькій, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській, Чернігівській, Чернівецькій областях [34]. В таких областях України, як Запорізька, Донецька, Миколаївська, Харківська та Херсонська, анкетування проводилося лише на під контрольних урядом територіях України, де відсутні бойові дії.

Опитування проводилося за стратифікованою багатоступеневою вибіркою із застосуванням випадкового відбору на перших етапах формування вибірки та квотного методу відбору респондентів на заключному етапі (коли здійснювався відбір респондентів за статево-віковими квотами) [34]. Структура вибіркової сукупності відтворила демографічну структуру українців станом на початок 2022 року (за віком, статтю, типом поселення)

досліджуваних територій, на яких проводилося опитування, тобто, до початку повномасштабного вторгнення росії.

У період з 28 лютого по 6 березня 2025 року опитано було 2018 респондентів, віком від 18 років. Теоретичне значення похибки вибірки не перевищує 2,3 %. Разом з тим, додаткові систематичні відхилення вибірки можуть бути пояснюватися продовженням військових дій на території країни. Зокрема це стосується вимушеної евакуації мільйонів українців.

Серед державних та суспільних інститутів найчастіше довіра висловлюється до Збройних Сил України. Результати анкетування свідчать, що їм довіряють 93,5 % опитаних респондентів. Частіше висловлюється «довіра» ніж «недовіра» до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини (Омбудсмена), у відсотковому значенні 40 % проти 34 % [34]. Така ж ситуація, «довіра» – 48 %, «недовіра» – 43,5 %, спостерігалася й до ради органу місцевої влади – міста (селища чи села), в якому проживають респонденти. Під час цього дослідження, рівень довіри до політиків, посадовців, громадських змінювався. Частіше висловлювали довіру, ніж недовіру, до В. Малюка, відповідно 41 % і 25 %. Так само часто «довіра» 37,5% висловлюється як і недовіра (37 %) і до Віталія Кіма голови – Миколаївської обласної військової адміністрації.

Варто зазначити, що найвищий рівень довіри респонденти надавали діючому президенту Володимиру Зеленському. На момент проведення опитування частка українців, які йому довіряли складає більше 60 %. Незважаючи на військовий стан в країні, 22 % опитаних українців ставляться до пропозицій проведення загальнонаціональних виборів в Україні (президентських чи парламентських) до завершення війни позитивно. Негативну думку висловили більше 66 % опитаних респондентів [34].

Підтримка ідеї щодо проведення виборів в умовах військового стану в країні залежить від рівня довіри до чинних органів влади. Насамперед це стосується Президента України. Серед тих, хто довіряє Президенту України, 11 % українців підтримали б такі вибори, тоді як не підтримали – 79 % [35].

Серед тих, хто не довіряє Президенту України, підтримка ідеї таких виборів перевищує 40 %. Проте, відносна більшість з них, а саме: 47 % ідею проведення загальнонаціональних виборів в Україні під час військового стану не підтримує.

Меншою мірою підтримка ідеї проведення виборів (президентських та парламентських) до завершення війни в Україні залежить від рівня довіри до Верховної Ради: серед тих, хто їй довіряє, 11 % підтримали б такі вибори, а серед тих, хто їй не довіряє – 76 %), а серед тих, хто їй не довіряє розмір відсотку становить 25 % та 64 % відповідно.

Переважна частина громадян України продовжує негативно ставитися до ідеї проведення чергових місцевих виборів до завершення військових дій на території країни. Позитивне ставлення щодо проведення виборів на безпечних територіях висловили лише 25 % опитаних, а негативне – 63 % [34]. Варто зазначити, що негативне ставлення до виборів під час війни пояснюється тим, що відносна більшість громадян України, а саме 47 %, вважають, що їх проведення «не на часі» і сприятиме роз'єднанню українського суспільства. При цьому, 11 % мешканців дотримуються протилежної думки, вважаючи, що проведення виборів, навпаки, підвищить рівень згуртованості українців [35]. На думку, 28 % респондентів проведення виборів не матиме ніякого впливу.

Відносна більшість громадян (49 %) вважають, що не потрібно змінювати владу в країні під час війни. На їх думку, це може бути перешкодою до перемоги України. Лише 13 % українців дотримуються протилежної думки та вважають зміну влади ключовою основою у сприянні перемозі. На думку 20 % респондентів зміни в органах влади ніяк не вплинуть на ситуацію в країні.

На запитання «Через який час після завершення війни і скасування воєнного стану варто проводити вибори?» 36 % респондентів відповіли, що вибори Президента України слід проводити одразу після скасування воєнного стану в країні та завершення війни, 35 % – через пів року після завершення війни, 16 % – через 1 рік, 2 % – через 2 роки, 4 % – трішки згодом [35].

Що стосується виборів народних депутатів України, то 40 % опитаних вважають, що їх слід проводити одразу після завершення війни та скасування воєнного стану, 35 % – через пів року після припинення воєнного стану, 14 % – через 1 рік, 1 % – через 2 роки, 2 % – пізніше. Вибори міських (сільських) голів на думку 37 % опитаних українців, що слід провести відразу після завершення війни та скасування воєнного стану, за вибори депутатів міських (сільських) рад віддали проголосувало 38 % респондентів [35].

Аналіз динаміки рівня довіри до політичних інститутів, починаючи з періоду незалежності України є важливим для розуміння природи соціально-політичних процесів, що мають місце в нашій країні.

Розглянемо результати опитування соціологічної служби Центру Разумкова, щодо рівня довіри українців основним соціальним інститутам, яке було проведено в лютому-березні цього року (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Результати опитування соціологічної служби Центру Разумкова
щодо рівня довіри українців основним соціальним інститутам,
лютий – березень 2025 року**

Основні соціальні інститути	Варіанти відповідей					
	Зовсім не довіряю	Скоріше не довіряю	Скоріше довіряю	Повністю довіряю	Відповісти важко	Баланс довіри-недовіри
Президент України – Володимир Зеленський	13,8	21,3	40,2	17,3	7,5	22,4
Верховна Рада України	37,0	39,7	15,9	1,9	5,4	-58,9
Уряд України	32,1	38,6	20,2	2,3	6,8	-48,2
Державний апарат (чиновники)	35,2	44,0	12,1	1,2	7,6	-65,9
Голова вашого міста, села чи селища	16,5	25,5	42,8	8,0	7,3	8,8
Місцева рада вашого міста, села чи селища	14,7	28,8	40,8	6,8	8,9	4,1

Джерело: [34]

За даними соціологічного опитування Центру Разумкова [34; 35], найвищій посадовій особі, Президенту України Володимиру Зеленському «зовсім не довіряють» – 13,8 % українців, «повністю довіряють» – 17,3 %, «скоріше довіряють» – 40,2 %. Такі значення результатів опитування щодо рівня довіри президенту свідчать, що повністю довіряють менше 20 % українців. Загальний баланс «довіри-недовіри» становить 22,4 %. Отже, Президенту України громадськість довіряє. Проте, рівень цієї довіри характеризується змінами та залежить від періоду, коли проводиться опитування.

Верховній Раді України «зовсім не довіряють» – 37 % українців, «скоріше не довіряють» – 39,7 %, «повністю довіряють» лише 1,9 % громадян. Такий високий рівень довготривалої «недовіри» здатна призвести до феномену, який науковці та незалежні експерти називають «ірраціональною нелюбов'ю громадян до державних та соціальних інститутів» [35].

Місцевим радам в місті, селі чи селищі «скоріше довіряють» – 40,8 % опитаних, «повністю довіряють» – 6,8 % українців, «зовсім не довіряють» – 14,7 %. Загальний баланс «довіри-недовіри» досить незначний та становить лише – 4,1 %. Таке значення значно нижче, ніж рівень довіри до Президента України Володимира Зеленського. Головам міста, села чи селища довіряють скоріше довіряють» – 40,8 % українців, «повністю довіряють» – 8,0 % українців. Баланс довіри-недовіри – 8,0 %.

За даними іншого соціологічного опитування Центру Разумкова, рівень довіри українців до органів місцевого самоврядування протягом останніх років характеризується зниженням. Так, у березні 2021 року, баланс довіри до органів місцевої влади становив + 15,7 % для місцевих рад та + 21,9 % для голів громад. Проте, у січні 2024 році, порівняно з 2021 роком, згідно результатів анкетування, знизився. Це пояснюється наслідками продовження військових дій на території країни, труднощами в економіці та погіршенням загального рівня життя українців.

Проведемо порівняльний аналіз довіри до органів місцевого самоврядування в окремих містах України (табл. 2.2, рис. 2.2).

Таблиця 2.2

Порівняльний аналіз рівня довіри до органів місцевого самоврядування в окремих містах України, 2024 р.

Місто	Рівень прозорості діяльності органів місцевого самоврядування, %	Рівень підзвітності органів місцевого самоврядування перед громадою, %	Рівень довіри до органів місцевого самоврядування, %
Київ	75	70	78
Львів	68	65	72
Харків	60	55	62
Полтава	64	61	65
Одеса	65	60	66
Дніпро	63	58	64
Запоріжжя	58	52	59
Чернівці	66	61	68
Івано-Франківськ	70	67	74
Вінниця	72	69	76
Тернопіль	69	64	71

Джерело: дані соціологічних опитувань Центру Разумкова [35]

Аналіз табл. 2.2 свідчить, що найвищий рівень прозорості діяльності органів місцевого самоврядування в таких містах як: Київ – 75 %, Вінниця – 72 %, Івано-Франківськ – 70 % та Тернопіль – 69 %. Найнижчим рівнем прозорості в Україні характеризуються такі міста: Запоріжжя – 58 %, Харків – 60 % та Дніпро – 63 %. На нашу думку, це пояснюється тим, що саме ці міста знаходяться поблизу веденням бойових дій.

Рівень підзвітності органів місцевого самоврядування перед своїми громадянами найвищий у Києві – 70 %, Вінниці – 69 %, Івано-Франківську – 67 % та Львові – 65 %. Такі високі значення сприяють підвищенню готовності співпрацювати з громадськістю та забезпечують активну їх участь в житті суспільства. Найнижчим рівнем підзвітності характеризуються такі міста як: Запоріжжя – 52 %, Дніпро – 58 %, Полтава – 59 %, Харків – лише 55 %.

Одним із ключових аспектів визначення ефективності системи місцевого самоврядування є довіра громадян, яка сприяє їх єдності та підтримці розвитку

органів місцевої влади. Згідно проведеного соціологічного опитування [35], високим рівнем довіри до органів місцевого самоврядування характеризуються такі міста як: Київ – 78 %, Вінниця – 76 %, Івано-Франківськ – 74 %. Високий рівень довіри громадськості до органів місцевого самоврядування в цих містах сприяє підвищенню легітимності управлінських рішень, стимулює активність громадян і забезпечує сталу взаємодію громадськості з органами влади. Найнижчий рівень довіри мають такі міста Запоріжжя – 59 %, Полтава – 63 % та Харків – 63 %.

Отже, згідно результатів соціологічних досліджень Центру Разумкова [34; 35] проведено аналіз динаміки рівня довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні в умовах війни. Встановлено, що українці довіряють органам місцевої влади. Рівень довіри низький, проте не критичний та пояснюється багатьма факторами, зокрема продовженням військових дій на території країни, відповідно до цього, поширенням дезінформації, критикою дій органів влади щодо посиленої мобілізації чоловіків, низьким рівнем забезпечення принципів прозорості та відкритості в діяльності органів місцевої влади.

2.2. Основні проблеми налагодження довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні під час військового стану

Проблема виміру рівня довіри до політичних інститутів в суспільстві залишається невирішеною. З метою відтворення цілісної ситуації досліджуваного поняття потребує детальнішого вивчення. Довіра до органів місцевої влади та інших соціальних інститутів в першу чергу включає перспективні очікування громадян щодо реалізації рішень та дій цих інститутів у майбутньому [41] та недовіру до минулих здобутків. Саме в цьому сенсі можна говорити про наявність чи відсутність поняття «кредит довіри» до

державних чи політичних інститутів, який ми розглядали в попередньому розділі дослідження.

У зв'язку з продовженням військових дій на території України, українці продовжують боротися за свою демократію та відстоювати свою незалежність. При цьому, вони висловлюють свою «недовіру» демократичним інститутам. Зокрема, це стосується уряду, парламенту, органів місцевої влади тощо [43]. На нашу думку, варто зазначити наступне, така «недовіра» політичним інститутам не зменшує прагнення українців до демократії та віру в перемогу України. Це вказує на те, що низький рівень довіри до інститутів не підриває легітимності народовладдя в нашій країні [43].

Нами було встановлено, що «кредит довіри» – це очікування перспективного плану позитивних дій від органів публічної влади, а не того, який був зроблений в минулому. І навпаки, відсутність «кредиту довіри» – це впевненість громадян у тому, що нічого хорошого від органів державної влади в майбутньому вони не очікують [36]. Цей взаємозв'язок у контексті низького рівня соціальної довіри до органів публічної влади в Україні в останнє десятиліття показує те, що не лише українці мають низький рівень соціальної довіри до органів публічної влади через досвід співпраці з ними, і дії цих органів у минулому, але й те, що люди не мають позитивних очікувань у майбутньому від діяльності органів публічної влади [37].

Основні проблеми формування довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні полягають у відсутності прозорості діяльності органів місцевої влади, труднощах в безперешкодному доступу до інформації, недостатньому рівні відповідальності перед громадськістю, відсутністю результативності у вирішенні місцевих проблем тощо.

Громадськість дуже відчуває, якщо їх інтереси не враховуються або ж вони не можуть вплинути на прийняття рішення. Щоденно вони стикаються із значними перешкодами щодо одержання необхідної інформації. Все перераховане вище знижує загальний рівень довіри до органів місцевої влади (рис. 2.3).

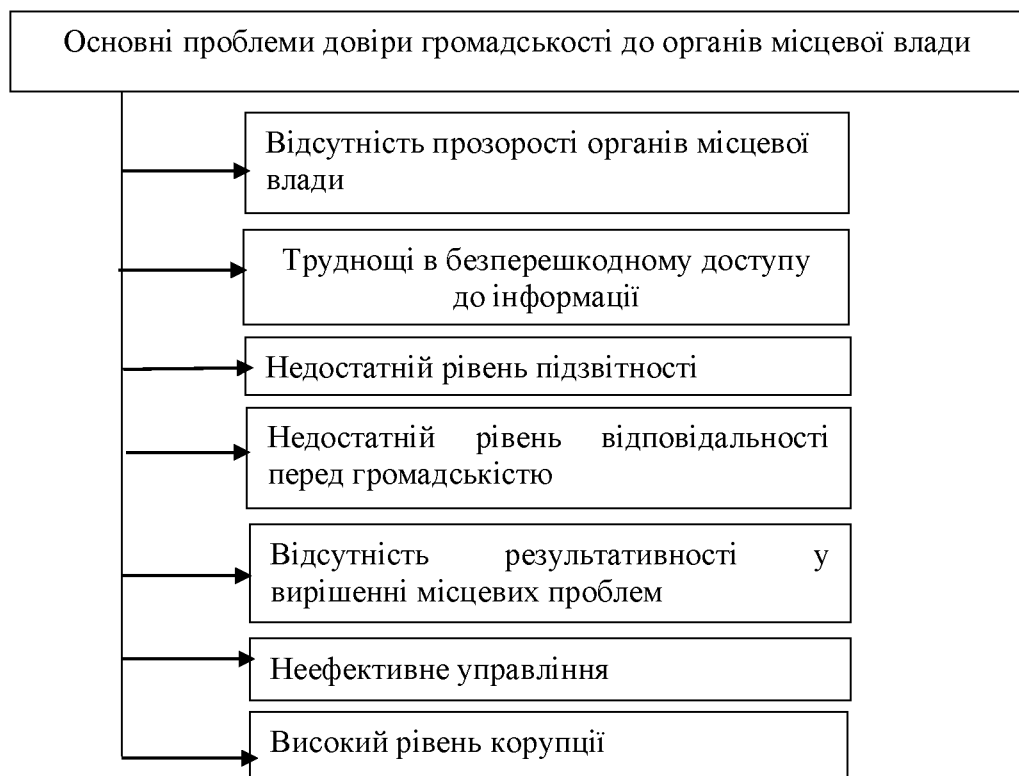

Рис. 2.3. Основні проблеми довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні, 2025 р.

Джерело: сформовано автором на основі [41;42]

Трапляються випадки, коли громадськість через труднощі з доступом до інформації не може дізнатися про результати діяльності органів місцевої влади. Як наслідок, вони не знають яким чином можуть вчинити дії на органи влади та взяти участь у прийнятті рішення. Окрім цього, ускладнюють участь громадян у процесах, пов'язаних з місцевою владою надмірне бюрократичне регулювання та складні формальні вимоги. Це створює перешкоди для реальної співпраці та залучення громадян, що ще більше поглиблює недовіру.

Негативно впливають на рівень довіри громадськості до органів міської влади в Україні – численні корупційні скандали.

З метою уникнення основних проблем недовіри громадськості до органів місцевої влади в Україні (рис. 2.3), розглянемо більш детально основні проблеми довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні в умовах війни (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Основні проблеми довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні, їх характеристика, 2025 р.

№ п/п	Назва проблеми	Її характеристика
1.	Обмежений доступ до інформації	Труднощі при отриманні даних від місцевої влади місцевими жителями, що ускладнює контроль за діяльністю органу влади та формує недовіру громадськості до нього.
2.	Підзвітність та відповідальність	Незважаючи на підзвітність голови ТГ громаді, механізми такої підзвітності на практиці можуть бути неефективними. Підконтрольність виконавчих органів ради не лише місцевій раді, а й органам виконавчої влади створює конфлікт інтересів та знижує рівень відповідальності перед громадою.
3.	Ефективність та результативність	Розчарування громадськості через наявність бюрократичних перешкод, повільне вирішення нагальних проблем та як результат – відсутність конкретних результатів від роботи місцевої влади.
4.	Низький рівень участі громадян (партисипація)	Незважаючи на конституційне право територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення, реальні механізми участі громадян в ухваленні рішень часто обмежуються, особливо в умовах воєнного стану.
5.	Нераціональне використання бюджетних коштів	Недовіра до органів місцевої влади через нераціональне використання бюджетних коштів та неефективне управління.
6.	Нормативно-правова неупорядкованість	Нечітке розмежування повноважень та процедур взаємодії з громадськістю, яке часто ускладнює співпрацю та знижує рівень довіри до органів влади.
7.	Кадрова стратегія	Проблема «консервації» політичної системи після радянського періоду та штучне переконання кадрових змін в органах місцевої влади являється важливим чинником слабкості інститутів.

Джерело: сформовано автором

Окрім цього, важливе значення має історичний контекст недовіри, який загострюється в кризові періоди для країни. Поширеною проблемою довіри громадськості до органів місцевої влади також є непрозорість в діяльності органів влади, що призводить до високого рівня корупції. Обмеження доступу до участі в тендерах або їх проведення без належного проведення торгів являється ще однією проблемою. Для прикладу, активісти повідомляють про випадки виграшу тендерів з відбудови компаніям, з афілійованими зв'язками.

Окрім вище охарактеризованих проблем довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні, на її формування довіри впливає ряд інших питань. Проте, їх вирішення має відбуватися на загальнодержавному та законодавчому рівнях. До них відносять такі напрямки: законодавче врегулювання, соціальна сфера, повоєнна відбудова, підвищення фінансових можливостей органів місцевої влади. Проблемні питання та їх характеристика наведені в додатку Д.

З початком війни в Україні знижується рівень підзвітності та відповідальності органів місцевої влади перед громадськістю. Окрім цього, знижується рівень їх інформаційної відкритості. Згідно законодавства нашої країни, проекти рішень органів місцевої влади, не пізніше ніж за 10 днів до їхнього розгляду, мають бути оприлюднені на офіційних їх веб-сайтах. Варто зазначити, що оприлюдненню підлягають не лише проекти рішень, а й конкретно самі рішення, які набирають чинності з моменту їх офіційного оприлюднення, якщо радою не передбачено інше.

З цією метою проведено аналіз рівня відкритості міських рад України у 2023 році. Для цього використаємо такі види умовних позначок: «+» свідчить про наявність інформації на офіційному сайті міської ради, «-» інформація на сайті відсутня, «...¹» – сесії не відбулися, так як повноваження здійснює військова адміністрація (табл. 2.5).

Аналіз табл. 2.5 свідчить, що більшість міських рад в Україні характеризуються високим рівнем відкритості та дотримуються чинного законодавства України. На їх офіційних веб-сайтах оприлюднена інформація про засідання міських рад. Зокрема: розпорядження про скликання міської ради, порядок її роботи, оприлюднені проекти рішень, поіменне голосування, трансляція (відеозапис) засідання, протоколи засідань міських рад та прийняті по них рішення.

Проте, варто зазначити, що на деяких офіційних веб-сайтах міських рад України, в яких відсутня певна інформація по результати їх засідань. Зокрема, на офіційних сайтах Сумської [45] та Хмельницької міських рад [46] відсутні записи трансляцій чи відео записів засідань.

Таблиця 2.5

Оцінка відкритості міських рад в Україні, 2023 р.

Міські ради	Інформація про засідання міських рад на офіційних сайтах						
	Розпорядження про скликання ради	Порядок денний	Подані проекти рішень	Поіменне голосування	Трансляція чи відеозапис засідання	Протокол засідання	Прийняті рішення
Вінницька	+	+	+	+	+	+	+
Дніпровська	+	+	+	+	+	+	+
Житомирська	+	+	+	+	+	+	+
Запорізька	-	-	-	+	-	-	+
Івано-Франківська	+	+	+	+	+	+	+
Київська	+	+	+	+	+	+	+
Кропивницька	+	+	+	+	+	+	+
Луцька	+	+	+	+	+	+	+
Львівська	+	+	+	+	+	+	+
Миколаївська	+	+	+	+	+	+	+
Одеська	+	+	+	+	+	+	+
Полтавська	+	+	+	+	+	+	+
Рівненська	+	+	+	+	+	+	+
Сумська	+	+	+	+	-	+	+
Тернопільська	+	+	+	+	+	+	+
Ужгородська	+	+	+	+	+	+	+
Харківська	+	+	-	+	+	+	+
Херсонська	... ¹	... ¹	... ¹	... ¹	... ¹	... ¹	... ¹
Хмельницька	+	+	+	+	-	+	+
Черкаська	-	+	+	+	+	+	+
Чернівецька	+	+	+	+	+	+	+
Чернігівська	+	+	+	+	+	+	+

Примітки: «+» - наявність інформації, «-» - відсутність, «...¹» – сесії не відбулися, так як повноваження здійснює військова адміністрація

Джерело: сформовано автором на основі інформації з офіційних сайтів міських рад України [46; 47; 48; 49]

На офіційному сайті Харківської міської ради [47] ми не знайшли інформації про «подані проекти рішень», а на сайті Черкаської міської ради [48] відсутня інформація про «розпорядження про скликання ради». Однак, відсутність такої інформації може бути пов'язана з недостатнім рівнем

інформаційної прозорості міських рад, технічними проблемами та військовим станом в країні. Щодо відкритості Херсонської міської ради [49], то дані по всіх видах інформації відсутні та пояснюються тим, сесії не відбулися, так як повноваження здійснює військова адміністрація.

Отже, досить важливо, щоб громадськість вміли розрізняти категорії «держава», «державна влада», «органи місцевої влади», які на початку повномасштабного вторгнення Росії об'єдналися в єдиний образ президента країни Володимира Зеленського – символу національного супротиву українського народу.

Висновки до розділу 2

1. Встановлено, що аналіз динаміки рівня довіри до політичних інститутів починаючи з моменту незалежності України є важливим для розуміння природи соціально-політичних процесів, що мають місце в нашій країні. З цією метою, проаналізований рівень довіри громадськості до основних соціальних інститутів. З'ясували, що глава держави, користується довірою українців – своїх громадян. Про це свідчать результати соціологічних досліджень Центру Разумкова. Однак, рівень цієї довіри в умовах військового стану в країні змінюється та залежить від рівня підтримки президента на момент проведення опитування. Зокрема, після стартового зростання довіри до президента України, на початку повномасштабного вторгнення Росії, спостерігається зниження його громадської підтримки в 2022 році через його «політичний курс». Згідно з результатами соціологічних досліджень, станом на кінець березня 2025 року, Президенту України Володимир Зеленському «повністю довіряють» – 17,3 % опитаних українців, «скоріш за все довіряють» – 40,2 %. Загальний баланс «довіри-недовіри» становить 22,4 %, що свідчить про довіру до Президента України.

2. Проведено порівняльний аналіз рівня довіри до органів місцевого самоврядування в окремих містах України. Його детальний аналіз свідчить,

високим рівнем довіри до органів місцевого самоврядування характеризуються такі міста як: Київ – 78 %, Вінниця – 76 %, Івано-Франківськ – 74 %. Високе значення досліджуваного поняття сприяє підвищенню легітимності управлінських рішень в цих містах, стимулює активність місцевих жителів і забезпечує сталу взаємодію громадськості з органами влади.

3. Визначені основні проблеми формування довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні. Вони полягають у відсутності прозорості діяльності органів місцевої влади, труднощах в безперешкодному доступу до інформації, низькому рівні відповідальності перед громадськістю, нераціональне використання бюджетних коштів, високому рівні корупції. Окрім цього, важливе значення має історичний контекст недовіри. Він загострюється в кризові періоди для країни.

4. З'ясовано, що довіра громадян до органів місцевої влади в Україні базується на ефективно сформованому механізмі забезпечення принципів підзвітності та відкритості органів місцевої влади перед своїми громадянами, що проживають на території країни, яка підлягає їхньому контролю та управлінню. З цією метою, проведено оцінку рівня відкритості міських рад України у 2023 році. Її детальний аналіз свідчить, що більшість міських рад в Україні та дотримуються чинного законодавства України та характеризуються високим рівнем відкритості. На їх офіційних веб-сайтах оприлюднена вся інформація по засіданнях міських рад. Незважаючи на це, ми з'ясували, що на деяких сайтах міських рад відсутні певні види інформації, що може бути пов'язано з недостатнім рівнем їх інформаційної прозорості міських рад, технічними проблемами та продовженням військових дій в Україні.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ДОВІРИ ДО ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПРАКТИКИ

3.1. Напрями зміцнення довіри до органів місцевої влади в Україні

В умовах продовження війни на території країни відновлення рівня довіри до органів місцевої влади залишається досить актуальним та спонукає до проведення спільного діалогу в органах влади. Ефективний та результативний досвід урядування розвинених демократичних країн (Польщі, Німеччини, США, Швеції), свідчить, що без належного діалогу, взаємодії з громадськістю не можливе прийняття ефективних рішень, удосконалення якості державних та звісно ж підвищення довіри до органів місцевої влади.

На жаль, в Україні відсутність ефективної взаємодії органів місцевої влади та громадськості залишається однією з основних проблем державного управління. Її успішна реалізація безпосередньо залежить подолання негативних явищ, зокрема: корупції, лобіювання інтересів фінансово-промислових груп, закритість, безвідповідальність, непрофесіоналізм посадовців, і, відповідно, низький рівень довіри до влади та легітимності останньої.

Значну роль у формуванні довіри відіграють інституційні та соціальні чинники. На думку дослідників, таких як О. Правосуд та Ю. Палагнюк [41], застосування системного підходу до формування довіри сприятиме інтеграції чинників інституційного та соціального характеру в ефективну систему управління. З метою досягнення стійкої ефективності в діяльності органів місцевої влади, необхідно одночасно впроваджувати реформи з цифровізації, підвищення професійного рівня посадовців та розширення механізмів участі громадськості у прийнятті рішень.

До основних чинників інституційного та соціального характеру, які мають прямий вплив на формування довіри громадськості до органів місцевої влади

належать: прозорість діяльності, підзвітність, ефективне управління та соціальний капітал. Їх детальна характеристика наведена в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Основні інституційні та соціальні чинники формування довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні

Назва чинника	Його характеристика
Прозорість діяльності органу місцевої влади	Відкритість роботи органів влади, яка дозволяє громадянам отримувати достовірну інформацію про прийняття рішень та розподіл бюджетних коштів.
Підзвітність	Наявність ефективних механізмів контролю діяльності органів місцевого самоврядування, що сприяє зниженню корупційних ризиків та підвищує довіру Конституція України [37]; Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [11].
Ефективне управління	Якість надання публічних послуг та оперативність реагування на потреби населення є одними з ключових чинників, які впливають на сприйняття компетентності влади
Соціальний капітал	Рівень соціальної згуртованості та активність громадянського суспільства також визначають готовність населення довіряти владі.

Джерело: сформовано автором на основі [11; 37; 41]

Перераховані в табл. 3.1 чинники інституційного та соціального характеру набувають особливого значення в контексті діяльності органів місцевого самоврядування. Це пояснюється тим, що саме цей рівень влади характеризується високим рівнем взаємодії з громадськістю. Відповідно до цього, рівень довіри до органів місцевого самоврядування стає не лише індикатором легітимності управління, а й досить важливим чинником соціальної стабільності на місцевому рівні.

На рис. 3.1 нами запропоновано концептуальну схему формування довіри громадян до органів місцевого самоврядування в Україні, яка досить чітко ілюструє взаємозв'язок між основними компонентами прямого впливу на

підвищення рівня довіри в умовах продовження військових дій на території країни.

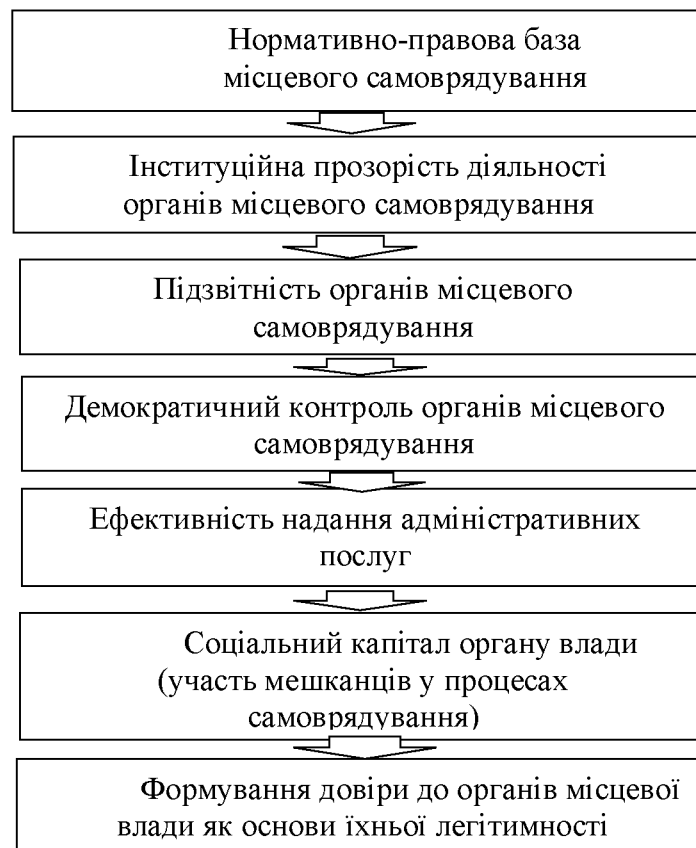

Рис. 3.1. Запропонована концептуальна модель формування довіри громадян до органів місцевого самоврядування в Україні, в умовах війни, план на 2026 р.

Джерело: побудовано автором

Концептуальна модель формування довіри громадян до органів місцевого самоврядування узагальнює основні взаємозв'язки між нормативно-правовою базою місцевого самоврядування в Україні, прозорістю діяльності органів влади, їх підзвітністю, високим рівнем ефективності управління та соціальним капіталом, що сукупно визначають рівень довіри громадян. Ключовими її елементами являється створення механізму зворотного зв'язку, прозорості та відкритості, а також підвищення рівня професіоналізму посадових осіб органів місцевої влади.

З метою підвищення рівня довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні варто взяти до уваги наступні стратегії (рис. 3.2).

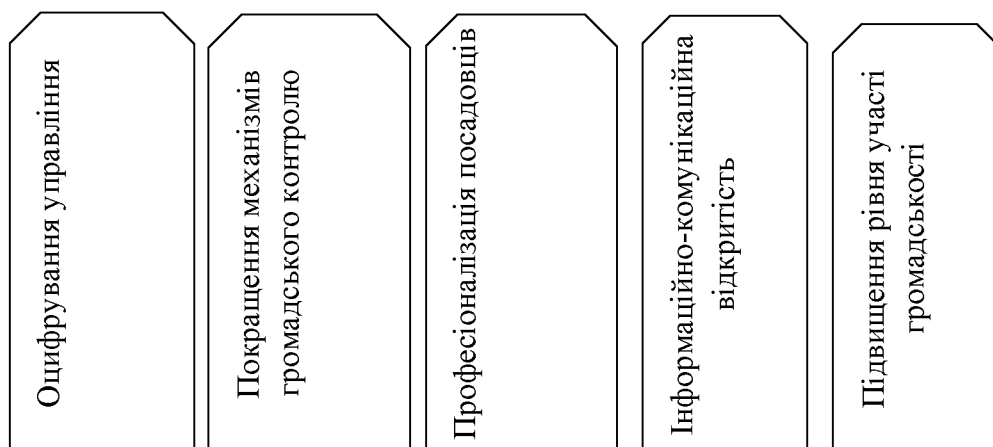

Рис. 3.2. Перспективні стратегії підвищення довіри до органів місцевої влади в Україні

Розглянемо стратегії більш детально. Оцифрування управління полягає в розробці та впровадженні електронних платформ, які будуть містити публікації бюджетного характеру, проведення електронних консультацій, організації відкритих голосувань тощо. Цифровізація управління сприятиме оперативному розповсюдженню інформації та активному залученню громадськості до процесу прийняття рішень в органах місцевої влади.

З метою покращення механізмів громадського контролю потрібне створення органів незалежного характеру, залучення до моніторингу діяльності органів влади та проведення регулярних аудитів не тільки громадськості, а й громадських організацій.

Під професіоналізацією посадовців мається на увазі підвищення їх через різноманітні навчальні платформи, семінари, вебінари, міжнародний та вітчизняний обмін досвідом з міжнародними та вітчизняними експертами. Вона являє собою формування професійної свідомості посадовців, моралі та професійно-важливих якостей, необхідних для успішної та ефективної діяльності.

Кампанії інформаційно-комунікаційного характеру спрямовані на

підвищення рівня довіри органів місцевої влади до громадськості, шляхом їх ознайомлення із результатами їх діяльності, обґрунтування прийнятих рішень, наочну демонстрацію результатів діяльності тощо.

З метою підвищення рівня участі громадян необхідно організувати та проводити консультації, публічні слухання, міжнародні форуми, вебінари. Все це, являються обов'язковою умовою підвищення рівня довіри громадськості до органів влади в Україні. Громадськість матиме безперешкодну можливість висловити свої думки та пропозиції. В свою чергу це сприятиме формуванню позитивного діалогу між владою та населенням.

Запропоновані стратегії, суб'єкти реалізації та перспективні підвищення довіри до органів місцевої влади в Україні сформовані за допомогою табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Запропоновані стратегії, суб'єкти реалізації та перспективні підвищення довіри до органів місцевої влади в Україні

Стратегія підвищення довіри	Перспективні заходи	Суб'єкти реалізації
Оцифрування управління	Проведення е-консультацій. Запровадження е-документообігу	Органи місцевої влади, спеціалісти ІТ сфери
Ефективний розвиток громадського контролю	Публічний аудит, створення антикорупційних органів	Громадські організації
Підвищення рівня професіоналізації посадових осіб	Сертифікація посадовців, вітчизняний та міжнародний обмін досвідом, навчальні програми підвищення кваліфікації	Місцеві ради, центри (платформи) підвищення кваліфікації
Інформаційно-комунікаційна відкритість	Медійне висвітлення прийнятих органами місцевої влади рішень, проведення PR-компаній	ЗМІ, комунікаційні відділи органів місцевої влади
Активніше залучення громадян до прийняття рішень	Місцеві ініціативи	Громадські ради

Варто зазначити, що впровадження запропонованих стратегій (табл. 3.2) підвищення довіри до органів місцевої влади в Україні в умовах продовження військових дій на території країни, обов'язково має враховувати регіональні особливості. Для прикладу, для місцевих рад, які мають високий рівень цифровізації варто посилювати наявні електронні платформи, які містять опис

у звітних документах структурних підрозділів виконавчих органів відповідних міських рад.

У районних радах, на відміну від міських, де цифровізація розвивається меншою мірою, варто наголошувати на дієвих механізмах безпосереднього спілкування органів влади з громадськістю. Їх проведення можливе лише шляхом організації прямих зустрічей, консультацій виїзного характеру, успішних громадських обговорень. Особливе значення має ефективна комунікація за рахунок регулярного інформування населення про результати роботи місцевих органів влади. Все це є ключовим чинником у формуванні та зміцненні довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні.

Розглянемо прогнозовані результати від реалізації запропонованих стратегій щодо підвищення довіри до органів місцевої влади в Україні (рис. 3.2).

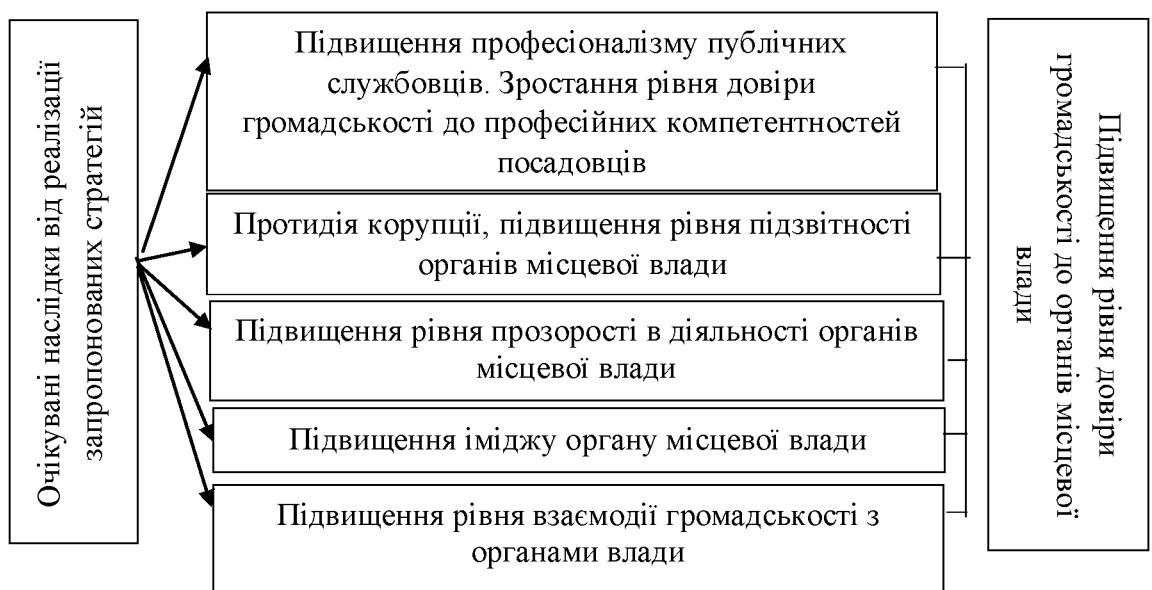

Рис. 3.2. Очікувані результати від реалізації запропонованих стратегій підвищення довіри до органів місцевої влади в Україні

Джерело: побудовано автором

Отже, успішна реалізація запропонованих стратегій підвищення довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні матиме ряд переваг для органів місцевої влади. Зокрема, реалізація стратегій сприятиме підвищенню

професійних рівнів посадовців, сприятиме зниженню рівня корупції, підвищенню прозорості діяльності органів влади та підвищенню рівня їх взаємодії з громадськістю.

3.2. Шляхи зміцнення довіри громадян до органів місцевої влади в Україні на основі впровадження міжнародної практики

Внаслідок продовження військових дій на території Україна, призводить до того, що вона зазнає суттєвих втрат та змін у всіх сферах: соціальній, економічній, політичній тощо. Такі події являються справжнім викликом для нашої держави та потребують суттєвих змін у всіх системах, зокрема і в системі публічного управління. Рівень довіри українців до органів місцевої влади в умовах війни характеризується змінами та коливаннями. З метою забезпечення цілісності та ефективності процесу післявоєнної відбудови України країна потребує зрушень у всіх сферах.

Аналіз міжнародної практики публічного управління може стати важливою основою не тільки для визначення найбільш ефективних практик післявоєнного відновлення країни, але й може слугувати одержанням конкретних порад щодо підвищення рівня довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні.

Залежно від історичних, політичних, культурних та соціальних рис кожної держави, європейські моделі публічного управління різняться багатьма відмінними підходами до організації державного управління.

Різноманіття європейських моделей визначається такими критеріями, як рівнем централізації, форматом взаємодії держави з громадянськістю, формою уряду, роллю бюрократії, іншими аспектами. Найбільш поширені європейські практики публічного управління подано у додатку Ж.

Країни Центральної та Східної Європи, котрі у минулому зазнали військових конфліктів та інших соціальних негараздів, мають великий досвід

післявоєнної розбудови та адаптації власних державних структур та публічного управління. На нашу думку, дослідження цих практик варто вказати

Детальний аналіз європейських моделей буде корисним Україні на шляху її післявоєнної відбудови. Досвід та практика таких європейських країн, як Польща, Чехія, США, країни Балтики, які характеризуються схожими процесами трансформації, дають життєві поради не лише щодо стабілізації, повоєнної відбудови країни, а й підвищення рівня довіри до політичних інституцій в складних для країни умовах.

З метою реалізації інформаційної відкритості органів місцевих рад як одного з чинників підвищення рівня довіри громадськості до політичних інститутів в Україні, варто звернути увагу на досвід США. Так, органи влади у цій країні передають інформацію з інформаційних листів (рішення зборів, опис програм, відомості про перелік адміністративних послуг, як надаються в органу влади) громадськості за допомогою місцевих громадських асоціацій. Наведений досвід щодо обміну та поширення інформації про права громадськості щодо їх можливої участі в місцевому самоврядуванні дозволяє достовірно передавати інформацію громадськості за допомогою громадських асоціацій.

Окрім цього, на нашу думку, із досвіду США, варто звернути увагу, на постійне проведення освітніх сесій для осіб, які цікавляться розвитком свого мікрорайону. Також досвід цієї країни свідчить про постійне проведення опитувань серед громадськості, що забезпечує інформаційну відкритість органів та високий рівень довіри до них.

У табл. 3.3 розглянемо досвід публічного управління країн Центральної та Східної Європи (Польщі, Чехії, Словаччини, Хорватії, Боснія і Герцеговина) у післяконфліктному відновленні. Для кожної з цих країн нами визначені ключові моменти в публічному управлінні та ключові практики для України.

Аналіз табл. 3.3 свідчить, що вивчення міжнародної практики таких європейських держав як Польща, Чехія, Словаччина, Хорватія, Боснія і

Герцеговина відчиняють цінні можливості для України в контексті повоєнного відновлення.

Так, для Польщі ключовими моментами в публічному управлінні являється електронне врядування та розвиток місцевого самоуправління. Ключові практики для України полягатимуть в електронному врядуванні та ефективній реформі публічного управління.

Таблиця 3.3

Ключові практики публічного управління країн Центральної та Східної Європи у післяконфліктному відновленні

Країна	Ключові моменти в публічному управлінні	Ключові практики для України
Польща	Електронне врядування.	Електронне врядування.
	Ефективний розвиток місцевого самоуправління.	Ефективна реформа публічного управління.
Чехія	Ефективні реформи державної служби.	Проведення реформи в державній службі.
	Максимальна результативність управління на всіх щаблях влади.	Розвиток антикорупційних програм та стратегій.
Словаччина	Заснування та ефективний розвиток антикорупційних інституцій	Створення антикорупційних установ.
	Активна громадська позиція	Розвиток електронного народовладдя.
Хорватія	Європейська єдність	Європейська єдність
	Інклюзивна стратегія для національних вершин	Реформа інтеграції національних громад
Боснія і Герцеговина	Розвиток міжнародної співпраці	Розвиток системи міжнародного співробітництва
	Створення багатонаціональних інституцій	Стабільний розвиток національних взаємин

Для Польщі ключовими моментами в публічному управлінні являється електронне врядування та розвиток місцевого самоуправління. Ключові практики для України полягатимуть в електронному врядуванні та ефективній реформі публічного управління. Для Чехії – ефективні реформи державної служби та максимальна результативність управління на всіх щаблях влади. Практика для України: Проведення реформи в державній службі та розвиток антикорупційних програм та стратегій. Досвід Словаччини охарактеризувався

заснуванням та ефективним розвитком антикорупційних інституцій та активній громадській позиції. Ключовою практикою для України буде створення антикорупційних установ.

Ключовими напрямками, які можуть бути адаптовані в Україні в умовах продовження війни: політична сталість, успішна реалізація економічних реформ, залучення громадськості до процесів повоєнної відбудови країни, ефективний розвиток інфраструктури та інтеграція в європейську систему (рис. 3.3).

В умовах продовження військових дій на території країни, високого рівня корупції та інших конфліктів, трансформація системи публічного управління є досить важливою для ефективності політичних інституцій у періоди значних потрясінь. Ефективне застосування вище вказаних ключових напрямків у процесі післявоєнного відновлення сприятиме стійкому розвитку, тривалій стабільності та успішній інтеграції в міжнародні альянси.

Рівень проблем, з якими органи місцевої влади зіштовхується в умовах військового стану в країні досить високий. Він містить економічну нестабільність, громадські питання, зростання загроз безпеці та значні руйнування. неефективними Діючі моделі публічного урядування в Україні в умовах війни є неефективними або не можуть бути адаптовані для викликів нової реальності. У зв'язку з цим, публічне управління, під час війни та інших видів криз в Україні, потребує значних змін.

Державні органи управління повинні негайно реагувати, співпрацювати з іншими сферами та підтримувати довіру громадян до громадських організацій. Державну трансформацію не варто називати технічним елементом адміністративної реформи. Адже вона стає потрібною передумовою політичної стабільності країни в складних умовах сьогодення.

Висновки до розділу 3

1. Запропоновано концептуальну схему формування довіри громадян до органів місцевого самоврядування в Україні, яка досить чітко ілюструє взаємозв'язок між основними компонентами прямого впливу на підвищення рівня довіри в умовах продовження військових дій на території країни. Модель узагальнює основні взаємозв'язки між нормативно-правовою базою місцевого самоврядування в Україні, прозорістю в діяльності органів влади, їх підзвітністю, високим рівнем ефективності управління та соціальним капіталом. Все це, в сукупності визначає рівень довіри громадян. Ключовими її елементами являється створення механізму зворотного зв'язку, прозорості та відкритості, а також підвищення рівня професіоналізму посадових осіб органів місцевої влади.

2. Визначені й обґрунтовані ключові стратегії підвищення довіри до органів місцевої влади в Україні. Основні з них: оцифрування управління, ефективний розвиток громадського контролю, підвищення рівня професіоналізації посадових осіб, інформаційно-комунікаційна відкритість органів місцевої влади, активніше залучення громадськості до процесу прийняття рішень. В дослідження визначені перспективні заходи реалізації запропонованих стратегій: проведення е-консультацій, запровадження е-документообігу, сертифікація посадовців, вітчизняний та міжнародний обмін досвідом, медійне висвітлення прийнятих органами місцевої влади рішень, місцеві ініціативи тощо.

3. З'ясовано, що основні аспекти підвищення рівня довіри громадськості до органів місцевої влади мають враховувати національні особливості та міжнародну практику інших країн, які успішно змогли подолати проблеми такого рівня. З цією метою вивчено досвід публічного управління європейських держав (Польщі, Чехії, Словаччини, Хорватії, Боснії і Герцеговини), який складає цінні можливості для України в контексті повоєнного відновлення.

4. Визначені ключові напрямки, які можуть бути адаптовані в Україні в умовах продовження війни: політична сталість, успішна реалізація економічних реформ, залучення громадськості до процесів повоєнної відбудови країни, ефективний розвиток інфраструктури та інтеграція в європейську систему. Успішне використання цих напрямків у процесі післявоєнної відбудови країни здатне гарантувати її стійкий розвиток, високий рівень довіри до органів місцевої влади та успішну інтеграцію міжнародні альянси.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретико-практичне обґрунтування міжнародного досвіду зміцнення довіри громадян до органів місцевої влади в Україні. Результати, отримані в процесі дослідження, дають підстави сформулювати такі висновки й практичні рекомендації:

1. Проаналізовано наукові твердження щодо тлумачення поняття «довіра». Встановлено, що через відсутність матеріального вираження, визначити її рівень практично неможливо. Науковці розглядають поняття «довіри» як певний поетапний ланцюг взаємодії між органом публічної влади (суб'єктом) та громадськістю (об'єктом). Це так звана «віра» громадськості в ефективне виконання органами влади своїх функцій, що призводить до бажаного результату. У зв'язку з цим, поняття «довіри» ототожнюється з поняттями «віра», «впевненість», «прихильність», «надія» тощо. В дослідженні визначені та охарактеризовані основні типи довіри, в залежності від об'єкту дослідження: генералізована, особистісна та інституційна.

2. З'ясовані основні етапи формування довіри громадськості до органів влади: формування довіри громадськості (суб'єктів влади) до органів публічної влади, дії органів влади, результат очікувань громадськості. На їх основі, визначені основні методи довіри до органів місцевої влади: переконання, доведення, підтвердження конкретними діями чи практикою тощо.

3. Встановлено, що Республіка Польща має високий рівень довіри громадськості до органів місцевої влади та значний досвід в забезпеченні принципів прозорості та відкритості в діяльності органів державної влади. Це реалізується шляхом обов'язкового інформування громадськості, незалежно від наявності запитів чи звернень громадян, про основні результати їх діяльності, у тому числі поточної. Зокрема, окреслено основні заходи реалізації в Польщі програми «Приязна адміністрація» (2000 р.). Встановлені основні рівні діяльності органів влади щодо розширення участі громадян:

сходи участі, однобічне інформування, збір інформації від жителів, проведення консультацій, прийняття громадськістю рішень, які реалізує місцева влада.

4. Встановлено, що аналіз динаміки рівня довіри до політичних інститутів починаючи з моменту незалежності України є важливим для розуміння природи соціально-політичних процесів, що мають місце в нашій країні. З цією метою, проаналізований рівень довіри громадськості до основних соціальних інститутів. З'ясували, що глава держави, користується довірою українців – своїх громадян. Про це свідчать результати всеукраїнських соціологічних досліджень Центру Разумкова. Однак, рівень цієї довіри в умовах військового стану в країні змінюється та залежить від рівня підтримки президента на момент проведення опитування.

5. Проведено порівняльний аналіз рівня довіри до органів місцевого самоврядування в окремих містах України. Його детальний аналіз свідчить, високим рівнем довіри до органів місцевого самоврядування характеризуються такі міста як: Київ – 78 %, Вінниця – 76 %, Івано-Франківськ – 74 %. Високе значення досліджуваного поняття сприяє підвищенню легітимності управлінських рішень в цих містах, стимулює активність місцевих жителів і забезпечує сталу взаємодію громадськості з органами влади.

6. Визначені основні проблеми формування довіри громадськості до органів місцевої влади в Україні. Вони полягають у відсутності прозорості діяльності органів місцевої влади, труднощах в безперешкодному доступу до інформації, низькому рівні відповідальності перед громадськістю, нераціональне використання бюджетних коштів, високому рівні корупції. Окрім цього, важливе значення має історичний контекст недовіри. Він загострюється в кризові періоди для країни.

7. З'ясовано, що довіра громадян до органів місцевої влади в Україні базується на ефективно сформованому механізмі забезпечення принципів підзвітності та відкритості органів місцевої влади перед своїми громадянами, що проживають на території країни, яка підлягає їхньому контролю та

управлінню. З цією метою, проведено оцінку рівня відкритості міських рад України у 2023 році. Її детальний аналіз свідчить, що більшість міських рад в Україні та дотримуються чинного законодавства України та характеризуються високим рівнем відкритості. На їх офіційних веб-сайтах оприлюднена вся інформація по засіданнях міських рад. Незважаючи на це, ми з'ясували, що на деяких сайтах міських рад відсутні певні види інформації, що може бути пов'язано з недостатнім рівнем їх інформаційної прозорості міських рад, технічними проблемами та продовженням військових дій в Україні.

8. Запропоновано концептуальну схему формування довіри громадян до органів місцевого самоврядування в Україні, яка досить чітко ілюструє взаємозв'язок між основними компонентами прямого впливу на підвищення рівня довіри в умовах продовження військових дій на території країни. Модель узагальнює основні взаємозв'язки між нормативно-правовою базою місцевого самоврядування в Україні, прозорістю в діяльності органів влади, їх підзвітністю, високим рівнем ефективності управління та соціальним капіталом. Все це, в сукупності визначає рівень довіри громадян. Ключовими її елементами являється створення механізму зворотного зв'язку, прозорості та відкритості, а також підвищення рівня професіоналізму посадових осіб органів місцевої влади.

9. З'ясовано, що основні аспекти підвищення рівня довіри громадськості до органів місцевої влади мають враховувати національні особливості та міжнародну практику інших країн, які успішно змогли подолати проблеми такого рівня. З цією метою вивчено досвід публічного управління європейських держав (Польщі, Чехії, Словаччини, Хорватії, Боснії і Герцеговини), який складає цінні можливості для України в контексті повоєнного відновлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анісімов В. О. Забезпечення ефективної інформаційної відкритості результатів діяльності органів публічної влади. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*, 2023. № 9. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2023-9-02-13/2023-9-02-13> (дата звернення: 18.10.2024).
2. Білоцерківська територіальна громада. Офіційний вебсайт. URL: <http://biloteg.org.ua/> (дата звернення: 02.09.2024).
3. Великобудищанська громада. Офіційний вебсайт. URL: <https://velbud-gromada.gov.ua/> (дата звернення: 10.10.2024).
4. Венгер В. М. Прозорість як принцип діяльності органів публічної влади. *НАУКОВІ ЗАПИСКИ НаУКМА*. Том 200. Юридичні науки, 2017. С. 79 – 84. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9d898c48-42c9-4b82-9a0c-7be158e98ebd/content> (дата звернення: 02.09.2024).
5. Гоголівська селищна рада. Офіційний вебсайт. URL: <https://gogolivska-gromada.gov.ua/> (дата звернення: 07.10.2024).
6. Горбата Л. П. Інформаційна відкритість як принцип діяльності органів публічної влади. *Інвестиції: практика та досвід*, 2018. № 3. С. 125 – 130.
7. Громадяни у пошуках інформації: Українські реалії / Упоряд. І. Підлуська, С. Горобчишин. Київ: Агентство «Україна», 2015. 180 с.
8. Григорян О. Світовий і вітчизняний досвід забезпечення прозорості та відкритості органів державної влади в реалізації публічної політики (інформаційний аспект). URL: <file:///C:/Users/Vita/Downloads/12GOOPIA.pdf> (дата звернення: 07.10.2024).
9. Губа М. І. Прозорість місцевого самоврядування як фактор інституційної стійкості системи публічного управління в умовах воєнного стану. *Вісник ХНТУ*, 2024. №2. URL: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/663/634 (дата звернення: 28.10.2024).
10. Децентралізація. URL: <https://decentralization.ua/newrayons/1382/>

communities (дата звернення: 14.10.2024).

11. Досвід впровадження е-демократії та е-урядування в Україні. За ред. С.В. Дзюби. Національний центр підтримки електронного урядування. Київ, 2010, 90 с. URL: <https://www.irf.ua/files/ukr/e-gov-exp.pdf> (дата звернення: 16.08.2024).

12. Електронна реєстрація в заклади дошкільної освіти. URL: <https://reg.isuo.org/preschools> (дата звернення: 16.08.2024).

13. Єдиний вебпортал використання публічних коштів. URL: <https://spending.gov.ua/new/about-portal> (дата звернення: 12.09.2024).

14. Заводська громада. Офіційний вебсайт. URL: <https://zv.gov.ua/> (дата звернення: 12.09.2024).

15. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15> (дата звернення: 02.09.2024).

16. Лахижа М., Черчатий О. Реалізація програми «Призна адміністрація» та проведення конкурсів з метою вдосконалення діяльності органів влади: польський досвід. *Вісник державної служби України*, 2014. № 3. С. 92-94.

17. Литвиненко О. В. Інформаційна відкритість української влади: аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2012. 59 с.

18. Мигаль М. Прозорість і відкритість: як вимірювати ці величини в Україні. *Теорія та практика державного управління*, 2018. Вип. 4. С. 320 – 326. URL: <https://mind.ua/openmind/20262465-prozorist-i-vidkritist-yak-vimiryuvati-ci-velichini-v-ukrayini> (дата звернення: 05.10.2024).

19. Михайлова К. Принципи прозорості та відкритості в діяльності органів публічної влади. *Матеріали 77-ї науково-технічної конференції «Тиждень студентської науки»*. Серія «Публічне управління та адміністрування», С. 864-866. URL: <https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/160693/zvit-2022-864-866.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 07.10.2024).

20. Міністерство фінансів України. Офіційний вебсайт. URL:

<https://mof.gov.ua/uk/> (дата звернення: 28.09.2024).

21. Мінцифра презентувала платформу «Дія. Цифрова громада» для цифрових лідерів у регіонах. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-prezentovala-platformu-diyatsifrova-gromada-dlya-tsifrovikh-lideriv-u-regionakh> (дата звернення: 22.08.2024).

22. Місцеве самоврядування в умовах війни : підсумки за період від 24 лютого до 30 квітня. URL: <https://uplan.org.ua/analytics/mistseve-samovriaduvannia-v-umovakh-viiny-pidsumky-za-period-vid-24-liutoho-do-30-kvitnia/> (дата звернення: 28.10.2024).

23. Нестерович В. М. Принципи відкритості та прозорості в діяльності органів державної влади як передумова утвердження демократії участі. *Філософські та методологічні основи праці*, 2016 №2 (12). С. 67 – 76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fmpp_2016_2_7 (дата звернення: 12.10.2024).

24. Офіційний сайт Миргородської міської ради. URL: <https://myrgorod.pl.ua/> (дата звернення: 28.08.2024).

25. Пилаєва В. М. Реалізація принципу прозорості діяльності органів виконавчої влади: європейський досвід. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 2016. № 6 – 1. Т. 3. С. 23 – 29.

26. Платформа Свої. Егар. Program. URL: https://egar.in.ua/project/platforma_svoyi (дата звернення: 11.09.2024).

27. Положення про веб-портал «Дія. Цифрова громада». *Постанова Кабінету Міністрів України* від 2 червня 2023 р. № 556. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15> (дата звернення: 17.09.2024).

28. Попов І. В. Принцип відкритості у діяльності суб'єктів публічної служби: складові елементи та реалізація. *Держава та регіони. Серія: Право*, 2024 р., № 1 (83) том 2. С. 4 – 8. URL: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/1-2_2024/3.pdf (дата звернення: 07.08.2024).

29. Портал мешканця: в Тернополі презентували новий сервіс для отримання послуг онлайн. *Суспільне Тернопіль*. URL: <https://suspilne.media/ternopil/701654-portal-meskanca-v-ternopoli-prezentovali->

novij-servis-dla-otrimanna-poslug-onlajn/ (дата звернення: 07.09.2024).

30. Про відкритість використання публічних коштів : Закон України № 183-VIII від 11.02.2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15> (дата звернення: 18.09.2024).

31. Про державну службу : Закон України № 889-VIII від 10.12.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15> (дата звернення: 01.10.2024).

32. Про доступ до публічної інформації : Закон України №2939-VI від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15> (дата звернення: 01.10.2024).

33. Про доступ до офіційних документів від 21 лютого 2002 р. Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a33#Text (дата звернення: 02.10.2024).

34. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 28.09.2024).

35. Прозорі та відкриті органи виконавчої влади – це реальність! URL: <https://www.kmu.gov.ua/gromadskosti/dostup-do-publichnoyi-informaciyi/rezultati-anketuvannya-organiv-vikonavchoyi-vladi-ta-monitoringu-oficijnih-veb-sajtiv/prozori-ta-vidkriti-organi-vikonavchoyi-vladi-ce-realnist> (дата звернення: 28.10.2024).

36. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. №2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15> (дата звернення: 12.10.2024).

37. Профіль Миргородської міської територіальної громади. URL: <https://myrgorod.pl.ua/files/images/Ekonomika/Strategiya/2030/profil.pdf> (дата звернення: 14.08.2024).

38. Путівник по основним сервісам в Україні. URL: <https://www.vplyv.org.ua/archives/4843> (дата звернення: 08.09.2024).

39. Розвиваємо малий та середній бізнес в Україні. *EU4Business. Україна*. URL: <https://eu4business.org.ua/> (дата звернення: 28.10.2024).

40. Розумний кол-центр. *Egap. Program*. URL: https://egap.in.ua/project/rozumnii_kol_centra (дата звернення: 19.09.2024).

41. Сенчанська сільська територіальна громада. Офіційний вебсайт .URL: <https://senchanska-gromada.gov.ua/> (дата звернення: 19.09.2024).

42. Сердюк О. І, Атеєв О. Ю. Інформаційна відкритість як принцип діяльності органу місцевого самоврядування». *Збірник матеріалів наукових досліджень молодих учених [кафедри публічного управління та адміністрування] Полтавського державного аграрного університету «Територія науки»*. Полтава, 2024. С. 164 – 167.

43. Сердюк О. І, Атеєв О. Ю. Прозорість та відкритість органів місцевого самоврядування як основні принципи відновлення України: *Місьцеве самоврядування в Україні та світі: теорія і практика* : збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (5 листопада 2024 р., м. Полтава). С. 4 – 6.

44. Сидорович Р. Аспект збалансованості при реалізації принципу відкритості і прозорості інституту державної служби: питання «Кіберсуверенізації». *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки», 2023. № 3 (39). С. 28-33. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/nov/32081/7.pdf> (дата звернення: 18.10.2024).

45. Сурженко Н. В., Шевчук О. Ю. Відкритість та прозорість органів публічної влади в системі менеджменту місцевого самоврядування. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*, 2022. № 1 (45), 2022. С. 5-11. URL: <https://drive.google.com/file/d/1EWg6NDwTcK6RHL7kn9bTZLpKfolhpqui/view> (дата звернення: 28.10.2024).

46. Сурмін Ю. П., Бакуменко В. Д., Михненко А. М. Енциклопедичний словник з державного управління. Київ: НАДУ, 2018. 820 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Surmin_Yurii/Entsyklopedychnyi_slovnyk_z_derzhavn

oho_upravlinnia.pdf (дата звернення: 14.10.2024).

47. Терещук Г. Зарубіжна практика забезпечення принципу транспарентності в діяльності публічної адміністрації. *Актуальні проблеми правознавства*, 2019, №3 (19). С. 65-70. URL: file:///C:/Users/Vita/Downloads/admin,+65-70.pdf (дата звернення: 28.09.2024).

48. Тимошенко Н. В. Співвідношення принципів відкритості та прозорості в діяльності органів місцевого самоврядування: «сіамські близнюки» чи узгоджена пара? *Ефективність державного управління*, 2015. Вип. 44 (1). С. 125-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_44%281%29__17 (дата звернення: 14.10.2024).

49. Тимченко Н. І. Реалізація принципів відкритості та прозорості в діяльності органів влади. URL: http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/9658/1/%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%9D%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%8F_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf (дата звернення: 14.10.2024).

50. Угода про Коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15> (дата звернення: 14.10.2024).

51. Шевчук Б. М. Європейські принципи належного врядування та реформа системи органів виконавчої влади в Україні. *Демократичне врядування*, 2016. Вип. 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_9_8 (дата звернення: 14.10.2024).

52. Bojan Bugaric. Openness and transparency in public administration: challenges for public law. *Wisconsin international law journal*, Vol. 22, № 3 (Fall 2014), str. 483–521). URL: <https://hosted.law.wisc.edu/wordpress/wilj/files/2016/02/bugaric.pdf>. (Last accessed: 02.09.2024).

53. Business LAB Миргород. URL: <https://myrhorodportal.com.ua/> (дата звернення: 18.09.2024).

54. Hoad T. F. The Consise Oxford dictionary of English etymology. OUP General, Oxford University Press, 2016. 553.

55. Memorandum for the Heads of Executive Departments and Agencies of January 21, 2009 «Transparency and Open Government». Federal Register, 2009. Vol. 74. № 15. January 26, 2009. P. 4685 – 4686.

56. Towards Transparency in Finance and Governance (with T. Vishwanath) Policy Research Working Paper (draft), The World Bank: Washington D. C., September 2001. 30 p. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=258978 (Last accessed: 02.09.2024).

57. Transparency Principle as an Evolving Principle of EU Law – Vasiliki Karageorgou. 2017. URL: <http://www.right2info.org/resources/publications/eu-karageorgou-vasiliki-transparency-principle-as-an-evolving-principle-of-eu-law> (Last accessed: 02.09.2024).

58. Transparency in Three Dimensions Frederick Schauer / 2017 U. Ill. L. Rev. P. 1339 – 1358. URL: <https://illinoislawreview.org/wp-content/ilr-content/articles/2017/4/Schauer.pdf> (Last accessed: 02.09.2024).